

3 Økonomisk resultat

NETTO DRIFTSRESULTAT

GJELD

7,42 mrd.

1,1 mrd.

VI HAR BYGGET FOR

9 249 107 000

DRIFTSUTGIFTER

3.1 Økonomiske hovedtall

3.2 Analyser av investeringsregnskapet

3.3 Analyser av driftsregnskapet

3.4 Analyser av balanseregnskapet

3.5 Likviditet og soliditet

3.6 Finansforvaltning

3.7 KOSTRA - sammenligning av økonomiske nøkkeltall

Høyere skatteinntekter og lavere pensjons- og lønnskostnader medvirker i 2015 til et positivt netto driftsresultat på kr 303 mill., tilsvarende 3,3 % av samlede driftsinntekter. Tjenesteområdene har gjennomført omfattende omstillinger og avlegger samlet et regnskap med mindreforbruk på kr 5,3 mill. Samlet utgjorde vedtatt omstillingskrav om lag kr 210 mill. Investeringene utgjorde kr 1,1 mrd. Lav egenfinansiering av investeringene medførte at gjeldsgraden økte.

3.1 Økonomiske hovedtall

Økonomiske resultat omhandler i all hovedsak Stavanger kommune som bykasse. De kommunale foretakene er omtalt særskilt i [kapittel 8 \(http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/8-kommunale-foretak/\)](http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/8-kommunale-foretak/).

De økonomiske resultatene i 2015 er bedre enn tidligere forutsatt. Regnskapet for Stavanger kommune viser et netto driftsresultat på kr 302,5 mill., tilsvarende 3,3 % av samlede driftsinntekter. Det budsjettjusterte netto driftsresultatet var på 0,5 %. Høyere restskatter kombinert med ekstra innbetalinger av forskuddsskatt i slutten av året medførte høyere inntekter sammenlignet med den negative skatteveksten som kommunen erfarte i starten av 2015. I tillegg har lønnsoppgjørene blitt lavere på grunn av endrede forutsetninger, årslønnsveksten inkl. overheng og lønnsglidning ble lavere. Pensjonskostnadene ble også lavere som følge av endrede forutsetninger i forbindelse med uførepensjonsreformen og endringer i andre grunnlagsberegninger i løpet av året.

Virksomhetene har tilpasset seg lavere økonomiske rammer i 2015 og utgiftsveksten er for første gang på flere år lavere enn inntektsveksten. Det ble vedtatt omstillings- og effektiviseringskrav på om lag kr 210 mill. for 2015.

Brutto investeringsutgifter ble kr 1,1 mrd. i 2015. Dette er om lag kr 80 mill. lavere enn budsjettet. Årsaken til dette er endret finansiell framdrift på flere store investeringsprosjekter.

Videre i dette kapitlet følger først de overordnede tallstørrelsene og deretter mer detaljerte analyser på drifts-, investerings- og balanseregnskapet.

Finansielle målsettinger

Stavanger kommune har veletablerte finansielle og langsiktige målsettinger for kommunens økonomiske disposisjoner. På kort sikt kan resultatoppnåelsen variere, mens de på lengre sikt må oppnås for å skape en robust og bærekraftig økonomi.

Netto driftsresultat ble på 3,3 % i 2015 og er følgelig rett i overkant av den langsiktige målsetningen på 3,0 %. Egenfinansieringsgraden ble 45 % og dette er under kommunens langsiktige målsetning på 50 %. Gjeldsgraden er økende og ble like i overkant av kommunens langsiktige målsetning på 60 %.

Økonomiske mål	Mål	2015	2014
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene	3,0 %	3,3 %	-1,2 %
Investeringer, andel egenfinansiering	> 50 %	45 %	47 %
Gjeldsgrad, brutto lånegjeld (ekskl. startlån) i prosent av driftsinntektene	< 60 %	61 %	60 %

Tabell 3.1 Finansielle målsettinger

Analyser av historiske måltall viser at de overordnede styringsmålene henger sammen og er viktige å opprettholde for å skape en god økonomisk bærekraft i framtiden.

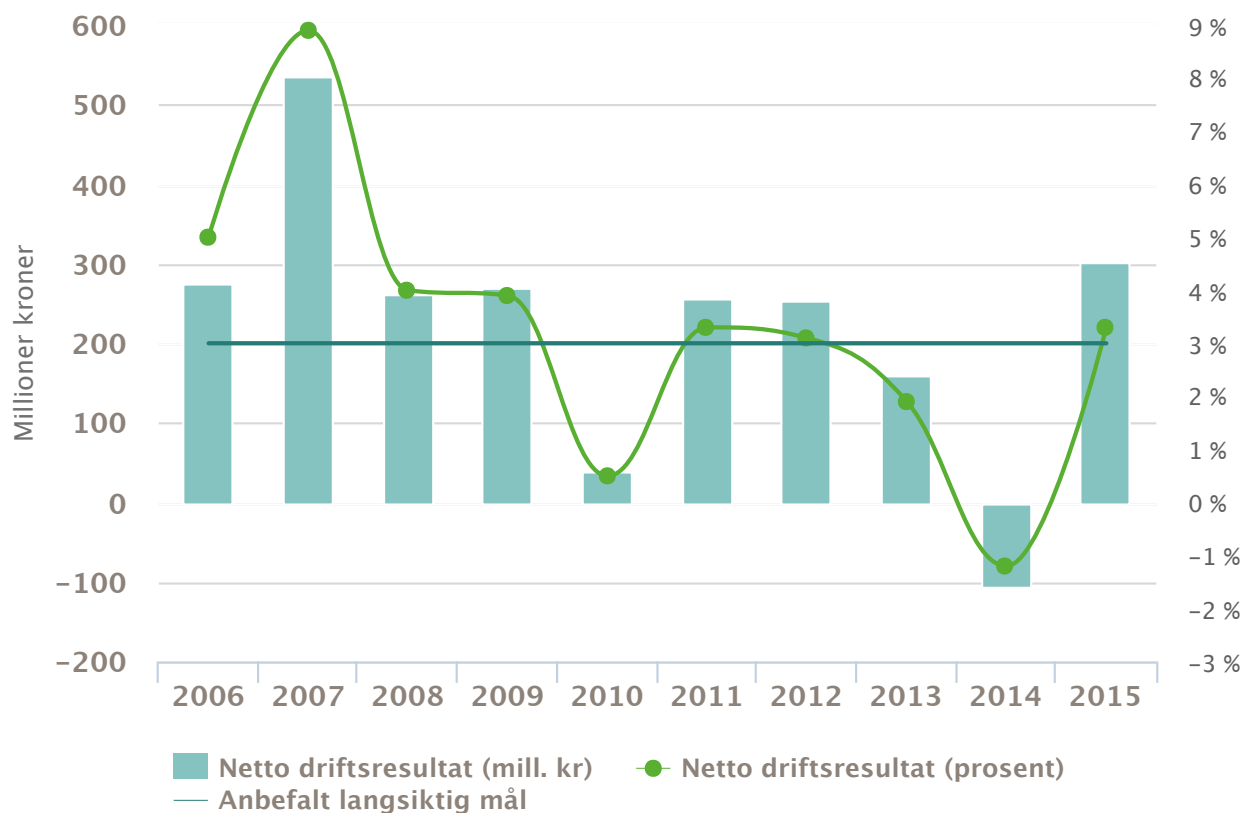
Netto driftsresultat

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er en av de viktigste indikatorene for økonomisk balanse. Netto driftsresultat framkommer når brutto driftsresultat (driftsinntekter minus driftsutgifter) reduseres for avdrag og netto renteutgifter, samt korrigeres for motpost avskrivninger. Netto driftsresultat viser overskuddet på årets drift før bruk av og avsetninger til fond, samt overføring til investeringer.

Netto driftsresultat i 2015 ble kr 302,5 mill. og utgjorde 3,3 % av kommunens driftsinntekter. Budsjettjustert netto driftsresultat var på 0,5 %. Hovedårsaken til et høyere resultat enn justert budsjett er høyere frie inntekter og lavere driftskostnader (bl.a. lønn og pensjon).

Netto driftsresultat må også ses over tid. I løpet av de siste 5 år har Stavanger kommune et snitt på 2,1 %, hvilket er lavere enn måltallet. Utviklingen over tid vises i figur 3.1. Inntektsføring av momskompensasjon fra investeringer ble gradvis overført fra drifts- til investeringsregnskapet fra og med 2010 og med full effekt fra 2014¹.

Figur 3.1 Netto driftsresultat i kroner og prosent av driftsinntekter (ekskl. finansinntekter) for Stavanger kommune i årene 2006-2015.

Netto driftsresultat for ASSS-kommunene var 2,9 % i 2015, mens gjennomsnitt alle kommuner var på 2,8 %.

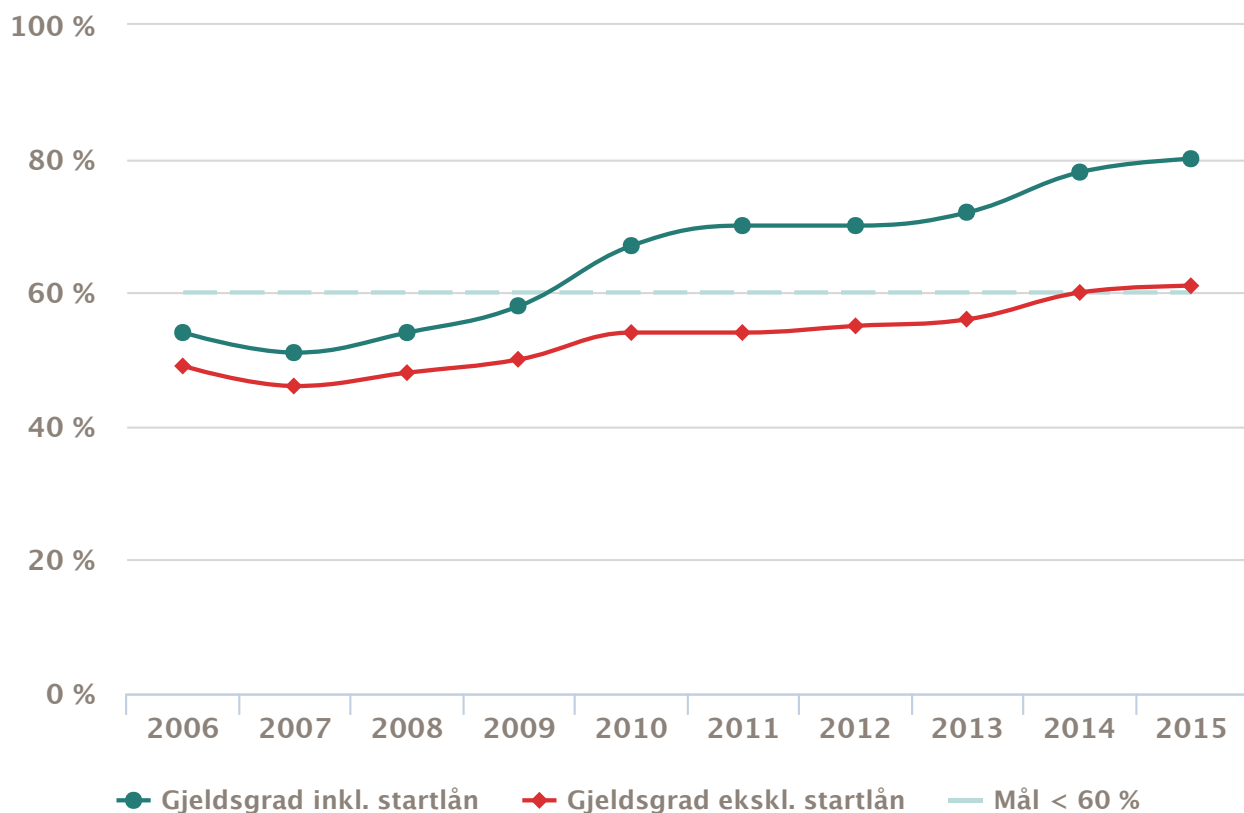
¹Korrigert for inntektsføring i driften av momskompensasjon fra investeringer i årene 2011-2013, gir det en gjennomsnittlig sats på 1,1 % i netto driftsresultat siste 5 år.

Gjeldsgrad

Gjeldsgrad

Gjeldsgraden viser forholdet mellom brutto lånegjeld og driftsinntekter (ekskl. finansinntekter), og er et nøkkeltall som gir en indikasjon på kommunens økonomiske handlefrihet. Startlån er inkludert i brutto lånegjeld.

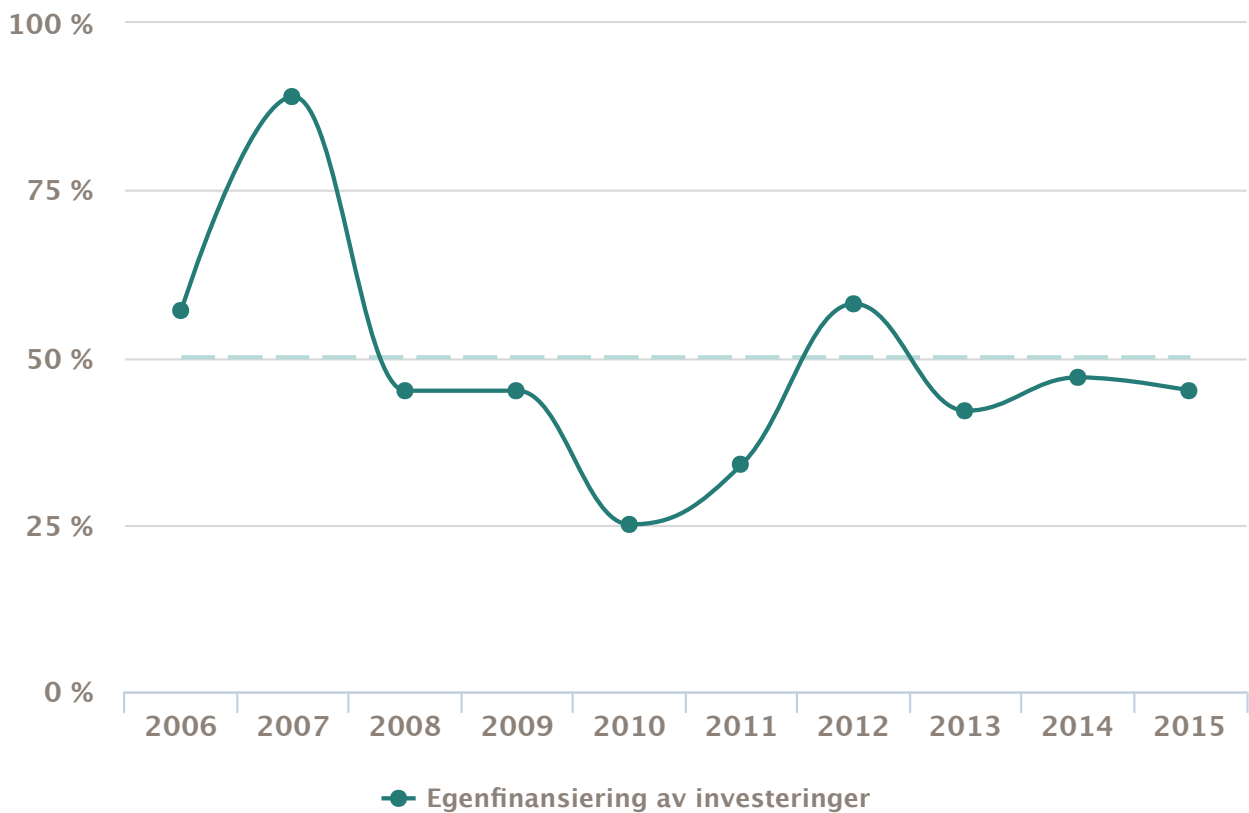
Stavanger kommune har som målsetting at gjeldsgraden eksklusiv startlån over tid ikke skal ligge høyere enn 60 %. Kommunen hadde per 31.12.2015 en brutto lånegjeld på kr 7,42 mrd., hvorav startlån utgjorde kr 1,78 mrd. Dette ga en gjeldsgrad inklusiv startlån på 80 %, og en gjeldsgrad eksklusiv startlån på 61 %. Gjeldsgraden er rett i overkant av det langsiktige målet på 60 %.

Figur 3.2 Gjeldsgrad

Egenfinansiering av investeringer

Det er kommunens langsiktige målsetting at investeringene over tid skal være minst 50 % egenfinansiert. Denne målsetting ble ikke nådd i 2015, idet egenfinansieringsinntekter ble om lag kr 513 mill. og ga en egenfinansieringsandel på cirka 45 %. Egenfinansieringsinntekter er nærmere omtalt i [avsnitt 3.2.1. \(http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-2-analyser-av-investeringsregnskapet/3-2-1-investeringsinntekter/\)](http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-2-analyser-av-investeringsregnskapet/3-2-1-investeringsinntekter/) Figur 3.3 viser egenfinansieringsandel av investeringer i perioden 2006-2015.

Figur 3.3 Egenfinansiering av investeringer

Investeringsregnskapet

Brutto investeringsutgifter ble kr 1,1 mrd. i 2015. Dette er om lag kr 80 mill. lavere enn budsjettet. Korrigeret for justeringsavtaler (<http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-2-analyser-av-investeringsregnskapet/>) utgjør mindreforbruket på investeringsprosjekter ca. kr 180 mill. Årsaken til dette er endret finansiell framdrift på flere store investeringsprosjekter.

Brutto investeringsinntekter ble i 2015 kr 369 mill., som er kr 55 mill. høyere enn justert budsjett. Korrigeret for justeringsavtaler (<http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-2-analyser-av-investeringsregnskapet/>) er investeringsinntektene om lag kr 36 mill. lavere enn justert budsjett og skyldes hovedsakelig forskjøvet salg av Norges Bank-bygget og Utenriksterminalen.

Endret finansiell framdrift i gjennomføring av flere investeringsprosjekter, samt lavere utbetalt startlån medførte at finansieringsbehov i 2015 ble kr 187 mill. lavere enn justert budsjett. Som følge av dette ble bruk av lån kr 264 mill. lavere. Udisponerte lånemidler fra 2015 er forventet brukt i løpet av 2016 for å finansiere utgifter som ble forskjøvet mellom regnskapsårene.

Linje	Investeringsregnskap	Regnskap 2015	Justert budsjett 2015	Avvik	Regnskap 2014
1	Sum investeringsinntekter	-369 266	-314 700	54 566	-430 283
2	Brutto Investeringsutgifter	1 148 483	1 228 433	79 950	1 011 681
3	Finanstransaksjoner	422 103	474 994	52 891	770 861
4	Finansieringsbehov	1 201 320	1 388 727	187 407	1 352 259
5	Dekket slik:				
6	Bruk av lån	890 134	1 154 563	264 429	1 064 827
7	Salg av aksjer				7 423
8	Mottatte avdrag på utlån	214 775	138 600	-76 175	190 765
9	Overføring fra driftsregnskapet	76 998	76 998	0	4 647
10	Bruk av bundne driftsfond	847	0	-847	
11	Bruk av investeringsfond	18 566	18 566	0	84 597
12	Sum finansiering	1 201 320	1 388 727	187 407	1 352 259
13	Udekket	0	0	0	0

Tabell 3.2 Hovedoversikt investeringer

Driftsregnskapet

Driftsregnskapet for 2015 viser et regnskapsmessig resultat på kr 149,7 mill. og er betydelig bedre enn fjorårets null-resultat.

Driftsinntektene i 2015 ble høyere enn driftskostnadene og gir dermed et brutto driftsresultat på kr 16,0 mill. sammenlignet med et negativt resultat på kr 316,0 mill. i 2014.

Brutto driftsresultat

Brutto driftsresultat er differansen mellom brutto driftsinntekter og brutto driftsutgifter. Brutto driftsresultat korrigert for finanstransaksjoner gir netto driftsresultat.

Netto driftsresultat ble positivt i 2015 med kr 302,5 mill. i motsetning til det negative driftsresultatet i 2014 på kr 106,6 mill. Resultatene framkommer i tabell 3.3.

Regnskapsmessig mer- eller mindreforbruk

Når netto driftsresultat korrigeres for budsjetterte overføringer til investeringsregnskap, avsetning til og bruk av fond, samt bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk, får en et regnskapsmessig mer- eller mindreforbruk.

Hovedoversikt drift	Regnskap 2015	Justert budsjett 2015	Regnskap 2014
Sum driftsinntekter	-9 265 121	-9 120 348	-8 825 166
Sum driftsutgifter	9 249 107	9 383 645	9 141 215
Brutto driftsresultat	-16 014	263 297	316 050
Resultat eksterne finanstransaksjoner	202 982	191 741	259 186
Motpost avskrivninger	-489 494	-502 294	-468 671
Netto driftsresultat	-302 526	-47 256	106 565
Netto avsetninger, fond	75 850	-29 742	-111 212
Overført til investeringsregnskapet	76 998	76 998	4 647
Årsresultat, regnskapsmessig mindreforbruk	-149 678	0	0

Tabell 3.3 Sammendrag av hovedoversikt drift 2015. Alle tall i 1000 kr.

Hovedtall per tjenesteområde

Økonomiresultatet på tjenesteområdene viser samlet sett at det har vært god økonomistyring med et positivt avvik på kr 5,3 mill. av en budsjetttramme på kr 6 mrd. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 99,9. Det er gjennomført omfattende omstillinger i løpet av året. Bystyret vedtok nedjusteringer av budsjetttrammene på om lag kr 210 mill. Omstillingene videreføres og trappes opp i 2016.

Det fremkommer likevel avvik i de enkelte tjenesteområdene. For rådmannen, stab og støttefunksjoner viser regnskapsresultatet et mindreforbruk på kr 10,3 mill. og dette gjelder utsatte prosjekter og ubesatte stillinger. Oppvekst og levekår har et merforbruk på kr 34,2 mill. Dette gjelder blant annet økonomisk sosialhjelp, tradisjonelle hjemmehjelpstjenester og barnevern. Bymiljø og utbygging har et mindreforbruk på kr 30,3 mill. Vedlikehold og oppussing av kommunale leiligheter samt administrasjons- og formålsbygg er strammet kraftig inn for å bremse kostnadsutviklingen.

Tjenesteområder	Regnskap 2015	Justert budsjett	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2014
Rådmannen, stab og støttefunksjoner	296 969	307 340	10 371	96,6	297 951
Oppvekst og levekår	5 539 500	5 505 268	-34 232	100,7	5 587 822
Bymiljø og utbygging	-60 900	-30 573	30 327	199,2	-24 551
Kultur og byutvikling	201 937	200 796	-1 141	100,6	198 068
Sum Tjenesteområder	5 977 506	5 982 831	5 325	99,9	6 059 290

Tabell 3.4 Hovedtall per tjenesteområde. Alle tall i 1000 kr

Nærmere kommentarer finnes i avsnitt 3.3.6 Resultat per tjenesteområde samt kapitlene 5-7 som

omhandler aktiviteten innenfor tjenestemrådene i løpet av året.

Balanseregnskapet

Balanseregnskapet viser at anleggsmidlene økte med kr 1,3 mrd. i 2015 som følge av aktiverte investeringer og økte pensjonsmidler. Økningen i omløpsmidler på kr 0,34 mrd. er hovedsakelig et resultat av økte bankinnskudd. Den langsiktige gjeldsforpliktelsen økte mer enn oppbyggingen av egenkapitalen. Økte pensjonsforpliktelser utgjorde 49 % av samlet økning i langsiktig gjeld. Arbeidskapitalen er styrket med kr 285 mill. fra 2014 til 2015. Balanseregnskapet er nærmere omtalt i [avsnitt 3.4 \(http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-4-analyser-av-balanseregnskapet/\)](http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-4-analyser-av-balanseregnskapet/).

Balanseregnskapet (alle tall i mill. kr.)	Regnskap 2015	Andel 2015	Regnskap 2014	Andel 2014	Endring 2015-2014
Anleggsmidler	24 179	91,1 %	22 907	91,9 %	1 272
Omløpsmidler	2 364	8,9 %	2 022	8,1 %	343
Sum eiendeler	26 544	100,0 %	24 929	100,0 %	1 615
Egenkapital	8 296	31,3 %	7 734	31,0 %	562
Langsiktig gjeld	16 634	62,7 %	15 639	62,7 %	995
Kortsiktig gjeld	1 613	6,1 %	1 556	6,2 %	57
Sum egenkapital og gjeld	26 544	100,0 %	24 929	100,0 %	1 615
Arbeidskapital	751		466		285

Tabell 3.5 Balanseregnskap. Alle tall i mill. kr.

3.2 Analyser av investeringsregnskapet

Investeringsregnskapet omfatter utgifter og inntekter til investeringer i bygg og anlegg, kjøp og salg av aksjer/andeler, renter og avdrag, videre utlån og utlån av egne midler. I investeringsregnskapet føres i tillegg avsetninger og bruk av fond til investeringsformål. Fra og med 2015 framkommer også justeringsavtaler med et tydeligere økonomisk uttrykk i investeringsregnskapet.

Justeringsavtaler

Stavanger kommune inngår justeringsavtaler med private utbyggere for å kunne oppnå momsrefusjon relatert til utbygging av kommunal infrastruktur som overdras vederlagsfritt til kommunen. God kommunal regnskapsskikk (GKRS) ga i fjor en ny anbefaling om regnskapsføring av slike avtaler med virkning fra regnskapsåret 2015, jf. note 22. Investeringsutgifter økes tilsvarende anleggsverdien som kommunen overtar, inntekter økes i henhold til nettoverdien av overtatt anlegg og kommunen anses i realiteten å låne midler fra utbygger, jf. bruk av lån i regnskapet.

Regnskapsføring av justeringsavtaler i 2015 medførte en økning av bruttoinvesteringsutgifter på kr 99,6 mill., en økning av inntekter på kr 90,6 mill., økt betaling av avdrag på kr 8,4 mill., samt kr 18,3 mill. i økt bruk av lån. Nettoeffekten i investeringsregnskapet ble en merinntekt på kr 0,9 mill. Budsjettet er ikke endret i henhold til ny bokføringspraksis. Dette gjelder avtaler inngått med Hinna park (infrastruktur), Tou næringspark (infrastruktur), Jm Norge AS og Tastarustå bydelspark (trinn 1 og kvartalslek 3).

Linje	Investeringsregnskap	Regnskap 2015	Justert budsjett 2015	Avvik	Regnskap 2014
1	Sum investeringsinntekter	-369 266	-314 700	54 566	-430 283
2	Brutto Investeringsutgifter	1 148 483	1 228 433	79 950	1 011 681
3	Finanstransaksjoner	422 103	474 994	52 891	770 861
4	Finansieringsbehov	1 201 320	1 388 727	187 407	1 352 259
5	Dekket slik:				
6	Bruk av lån	890 134	1 154 563	264 429	1 064 827
7	Salg av aksjer				7 423
8	Mottatte avdrag på utlån	214 775	138 600	-76 175	190 765
9	Overføring fra driftsregnskapet	76 998	76 998	0	4 647
10	Bruk av bundne driftsfond	847	0	-847	
11	Bruk av investeringsfond	18 566	18 566	0	84 597
12	Sum finansiering	1 201 320	1 388 727	187 407	1 352 259
13	Udekket	0	0	0	0

Tabell 3.6 Hovedoversikt investeringer

Investeringsinntektene (linje 1 i tabell 3.6) består av inntekter fra salg av bebygd og ubebygd eiendom, overføringer fra andre, statlige overføringer, andre salgsinntekter og refusjoner. Samlede investeringsinntekter i 2015 ble kr 369,3 mill., som er kr 54,6 mill. høyere enn justert budsjett. Korrigert for justeringsavtaler er investeringsinntektene om lag kr 36 mill. lavere enn justert budsjett og skyldes hovedsakelig forskjøvet salg av Norges Bank-bygget og Utenriksterminalen.

Brutto investeringsutgifter (linje 2) ble kr 1 148 mill. Dette er om lag kr 80 mill. lavere enn budsjettet. Korrigert for justeringsavtaler utgjør mindreforbruket på investeringsprosjekter ca. kr 180 mill. og følger av endret framdrift i gjennomføringen av flere investeringsprosjekter enn tidligere forutsatt.

Samlede finanstransaksjoner (linje 3) utgjør kr 422 mill. og er kr 52,9 mill. lavere enn justert budsjett. De største utgiftene som inngår i finanstransaksjoner er utlån og avdrag knyttet til startlån. Nasjonale myndigheter innførte 01.04.2014 en ny forskrift som skulle målrette startlån til personer og familier med mer langvarige boligfinansieringsproblemer. Det vil si personer som langvarig ikke ville kunne spare opp tilstrekkelig egenkapital. Effekten av denne forskriften medførte at flere søkere fikk avslag i 2015 enn tidligere årene. Utbetalt startlån ble kr 255,4 mill.,

som er kr 94,6 mill. lavere enn budsjettet. Mottatt avdrag på startlån var kr 137,6 mill., og er om lag kr 42,6 mill. over budsjettet. Merinntekten i regnskapet for 2015 ble disponert til ekstraordinære nedbetalinger på startlån.

Finansieringsbehov for investeringene utgjør kr 1 201,3 mill., som er kr 187,4 mill. lavere enn budsjettet. Totalt netto investeringsbudsjett for 2015 finansieres ved bruk av lån, inkludert startlån (kr 890 mill.), mottatt avdrag på utlån (kr 214,8 mill.), overføring fra drift (kr 77 mill.) og bruk av fond (kr 19,4 mill.).

Bruk av lån (linje 6) ble kr 264,4 mill. lavere enn budsjettet. Dette har i hovedsak sammenheng med endret fremdrift av investeringsprosjekter enn tidligere forutsatt, lavere utbetalt Startlån, samt mottatt avdrag relatert til utlån, hvorav den største andelen er relatert til avdrag fra Studentsamskipnaden i Stavanger.

Mottatte avdrag på utlån føres i investeringsregnskapet. Dette gjelder primært avdrag på startlån og avdrag på ansvarlige lån til Lyse energi. Avviket på kr 76 mill. på posten mottatte avdrag, skyldes i all hovedsak høyere mottatt avdrag på startlån og mottatt avdrag fra Studentsamskipnaden i Stavanger.

Investeringsinntekter

Investeringsinntektene består av inntekter fra salg av bebygd og ubebygd eiendom, overføringer fra andre, statlige overføringer, andre salgsinntekter og refusjoner. Samlede investeringsinntekter ble i 2015 kr 369,3 mill., som er kr 54,6 mill. høyere enn justert budsjett. Merinntekten skyldes i all hovedsak mottatt utbyggerbidrag og momskompensasjon relatert til justeringsavtaler på til sammen kr 90,6 mill. Korrigert for dette forholdet er investeringsinntektene om lag kr 36 mill. lavere enn justert budsjett.

I tertialrapportene i 2015 ble budsjetterte salgsinntekter nedjustert fra kr 341,6 mill. til kr 117,3 mill., dvs. en reduksjon på kr 224,4 mill., jf. forventet salgstidspunkt for enkelte eiendommer. Regnskapsførte salgsinntekter fra arealer og bygninger ble kr 74 mill. Dette er kr 43,3 mill. lavere enn justert budsjett og i all hovedsak skyldes forskjøvet salg av Norges Bank-bygget og Utenriksterminalen. Av salgsinntektene for fast eiendom utgjør salg av arealer kr 45 mill. og er relatert til internsalg av tomt til Lervig sykehjem (kr 39 mill.), samt snipper og mindre arealer/tomter (kr 6 mill.). Salg av bygninger ble kr 29 mill. De største enkeltsalgene er relatert til salg av Eiganesveien 32 (kr 11,3 mill.), Markveien 5a (kr 6,4 mill.), Hundvågveien 21 (kr 4 mill.) og Hordaveien 3a (kr 5,3 mill.).

Mottatt kompensasjon for merverdiavgift på kr 159,5 mill. ble den største inntektskilden til investeringsinntektene og var kr 12 mill. over justert budsjett. Momskompensasjon relatert til justeringsavtaler ble kr 7,2 mill.

Statlige overføringer ble kr 35,4 mill. som er kr 14,6 mill. lavere enn budsjettet. Mindreinntekten skyldes forskjøvet innbetaling av oppstartstilskudd til Krosshaug bofellesskap der det ennå ikke er avlagt sluttregnskap på bofellesskapet. Mottatte statlige overføringer i 2015 er relatert til spillemidler til Stavanger Forum ishall på kr 12 mill., ekstraordinære spillemidler til svømmehallene Kvernevik og Hundvåg på kr 10 mill., spillemidler til Tastahellen på kr 5,6 mill., samt Husbanktilskudd til kjøp av boliger for vanskeligstilte på kr 3,5 mill. samt tilskudd til andre mindre

investeringsprosjekter, hovedsakelig innenfor områdene vei, park og idrett.

I tillegg er det mottatt kr 9,7 mill. i overføringer med krav til motytelser i form av øremerkede midler. I all hovedsak skyldes dette mottatt utbyggerbidrag og andre mindre prosjekter innenfor park og vei. Midlene er delvis disponerte i 2015. Udisponert andel på kr 5,1 mill. ble avsatt til bundne investeringsfond til senere bruk.

Andre overføringer på kr 89,7 mill. er i all hovedsak knyttet til bokføring av justeringsavtaler. (<http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-2-analyser-av-investeringsregnskapet/>)

Overføringer og statstilskudd er i praksis vanskelige å budsjettere korrekt ut fra framdrift. Regnskaps- og budsjettall vil jevnes ut over tid, det vil si at differansene hovedsakelig skyldes forskyvning mellom budsjettårene. Rådmannen søker å begrense slike avvik mest mulig ved budsjettendringer i tertialrapportene.

Investeringsutgifter

Brutto investeringsutgifter i 2015 ble kr 1 148 mill. (eksklusiv finanstransaksjoner og interne kjøp/salg), som er kr 80 mill. lavere enn justert budsjett. Korrigert for justeringsavtaler utgjør mindreforbruk på investeringsprosjekter kr 180 mill.

Investeringsprosjekter pågår ofte over mer enn ett kalenderår, slik at budsjett – og regnskapstall må ses samlet over en periode på 2-3 år, idet avvikene mellom budsjett og regnskap hovedsakelig skyldes tidsforskyvninger, dvs. endret finansiell framdrift. Forsinkelser/tidsforskyvinger kan ha ulike årsaker, for eksempel uforutsette forhold i forbindelse med grunnverv, endrede vedtak knyttet til reguleringsplaner, omfattende kontraktsforhandlinger, endret finansieringstidspunkt enn tidligere forutsatt etc.

Følgende prosjekter hadde vesentlige avvik på grunn av finansiell framdrift:

Byggeprosjekter som hadde størst mindreforbruk sammenlignet med budsjett i 2015, var Eiganes skole (kr 32,5 mill.), Jåttåvågen områdeutvikling (kr 10,7 mill.), kulvert over motorveien (kr 10,2 mill.), utvendig tak på Hetlandshallen (kr 9,3 mill.), nye Gamlingen (kr 8,9 mill.) og energiltak på kommunale bygg (kr 7,9 mill.).

Byggeprosjektet som hadde størst merforbruk jamført årsbudsjett var Lervig sykehjem (kr 37,9 mill.).

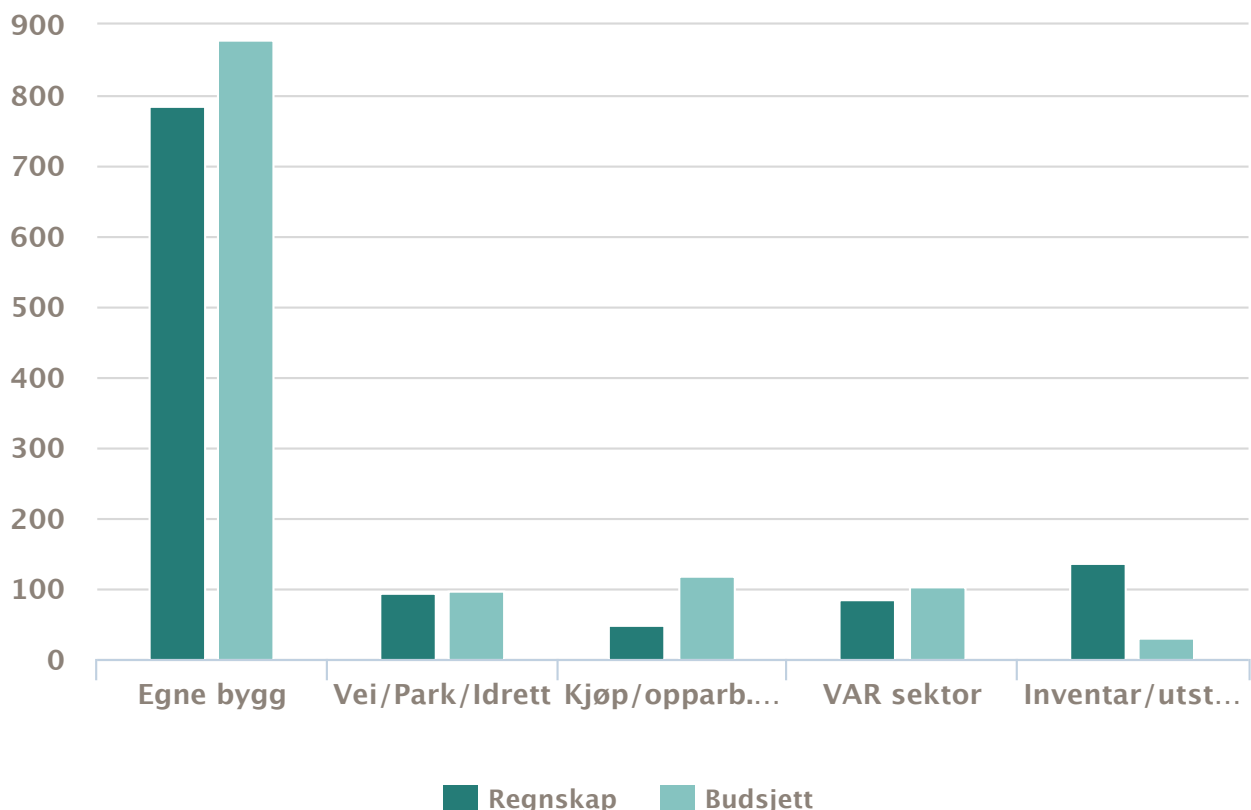
Brutto investeringer de siste 5 årene framgår av figur 3.4. Gjennomsnittlig årlig investeringsnivå de siste 5 årene har vært på kr 1 097 mill., og er vist med en vannrett strek i figuren under.

Investeringsnivået i 2015 er dermed noe høyere enn gjennomsnittet for de siste 5 årene.

Figur 3.4 Brutto investeringer 2011-2015. Alle tall i hele mill. kr.

Figuren under viser fordeling av bruttoinvesteringsutgifter etter formål, både budsjett- og regnskapsmessig. Av figuren framgår det at de største avvikene mellom budsjett og regnskap framkommer under kategoriene kjøp/opparbeidelse av arealer og eiendommer samt Inventar/utstyr/diverse utgifter.

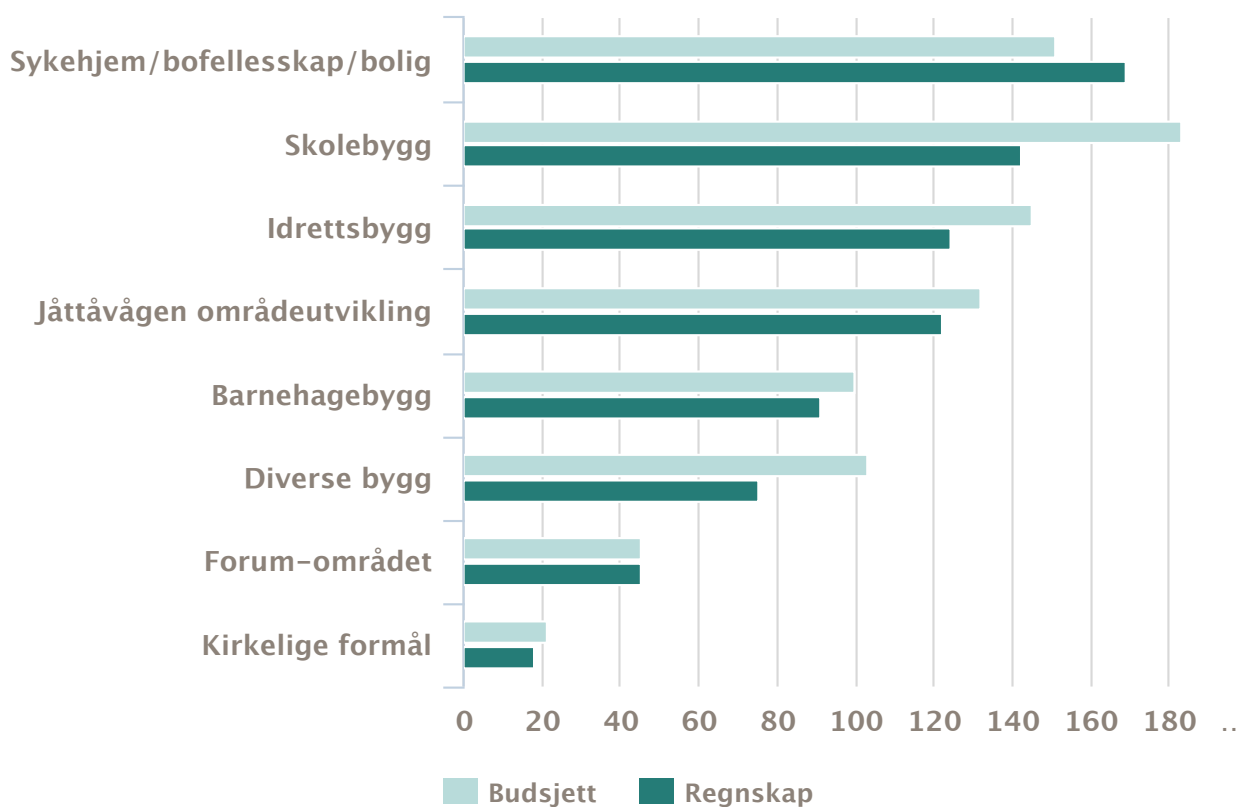

Figur 3.5 Sum investeringer fordelt etter hovedformål

Justeringsavtaler (<http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-2-analyser-av-investeringsregnskapet/>) mellom kommunen og private utbyggere ble regnskapsmessig bokført i tråd med notat fra GKRS. Siden justeringsavtaler ikke er innarbeidet i kommunens budsjett er dette hovedårsaken til merforbruket innenfor kategorien inventar/utstyr/diverse utgifter.

I sak 211/15 vedtok bystyret kjøp av lokaler i Løkkeveien 51 til kr 46,1 mill. Eiendommen er overtatt i januar 2016 og som følge av dette er utgifter knyttet til kjøpet tilsvarende forskjøvet til 2016. Grunnet tidsforskyvning av utgiften relatert til kjøpet av eiendommen, samt et generelt lavere aktivitetsnivå som følge av kapasitetsmessige årsaker, er forbruket innenfor kategorien for kjøp av arealer diverse eiendommer kr 71 mill. lavere enn budsjettet.

De samlede investeringene på kr 786 mill. i ulike administrasjons- og formålsbygg fordeler seg på hovedområder som spesifisert i figur 3.6. Det presiseres at avvikene mellom regnskap og årets budsjett hovedsakelig gjelder finansiell framdrift.

Figur 3.6 Sum investeringer egne bygg

Investeringer i sykehjem/bofellesskap/bolig, skolebygg og idrettsbygg har hatt høyest prioritet i 2015. Tilsammen ble kr 435 mill. disponert til disse formål i 2015, jf. figur 3.6.

Det er disponert kr 169 mill. på sykehjem/bofellesskap og kommunale boliger. Her inngår prosjektene Lervig sykehjem (kr 96,8 mill.), Krosshaug bofellesskap (kr 30,2 mill.), Lassahagen bofellesskap (kr 12,9 mill.), samt kjøp av boliger til vanskeligstilte og flyktninger (kr 10,1 mill.). Forbruket på investeringsprosjekter innenfor denne kategorien ble kr 18 mill. høyere enn budsjettet. Dette skyldes i all hovedsak at Lervig sykehjem hadde et merforbruk på kr 37,9 mill. mot justert årsbudsjett, mens andre prosjekter hadde et lavere forbruk enn budsjettet.

De største investeringsprosjektene som inngår i skolebygg er Eiganes skole (kr 77,5 mill.), Lenden

skole (kr 24,3 mill.) og Kristianlyst skole (kr 12,3 mill.). Investeringsprosjekter innenfor skolebygg hadde et samlet mindreforbruk på kr 40 mill., hvorav kr 32,5 mill. er relatert til prosjektet Eiganes skole.

Investeringer i idrettsbygg ble kr 124 mill. De største enkeltprosjektene som inngår i denne kategorien er svømmehallene Kvernevik (kr 70,6 mill.) og Hundvåg (kr 32 mill.), samt Nye Gamlingen (kr 16,1 mill.). To sistnevnte prosjekter og reparasjon av tak på Hetlandshallen hadde et samlet mindreforbruk på om lag kr 22 mill. som tilsvarer årets mindreforbruk på prosjekter innenfor idrettsbygg.

Investeringer i barnehagebygg ble i 2015 kr 91 mill. og er relatert til Stokkatunet barnehage (kr 38,4 mill.) ny modulbarnehage på Eiganes (kr 25,1 mill.) og Emmaus barnehage (kr 13,5 mill.).

Det største investeringsprosjektet som inngår i gruppen diverse investeringer på kr 75 mill. er kulvert over motorveien (kr 22 mill.), dansesaler musikk-skole (kr 13,2 mill.), nye Tou (kr 11,5 mill.) og energiltak kommunale bygg (kr 9,1 mill.).

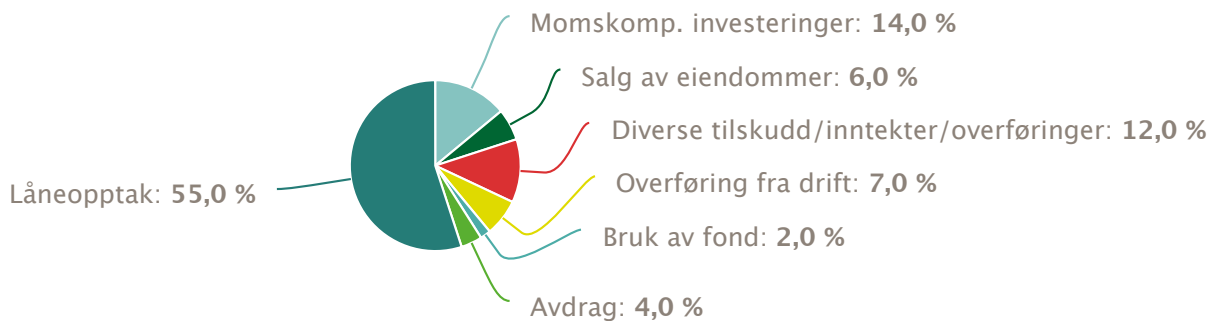
Tabellen under viser oversikt over ferdigstilte byggeprosjekter i 2015. For de prosjektene der det ikke er avlagt sluttregnskap per 31.12.15, forutsettes det avlagt i løpet av 1. halvår 2016.

Prosjekt	Prosjektkategori	Akkumulert regnskap per 31.12.2015	Kostnadsramme	Merknader
Madlavoll skole ny ATO-avd	Ombygging/tilbygg	51,5	54,5	
Lenden skole ombygging	Ombygging	54,1	55,5	
Storhaug skole	Tilbygg	9	10	
Stokkatunet barnehage	Nybygg	50,4	50,7	
Kløverenga barnehage	Tilbygg	6,2	7,3	
Skeiehagen barnehage	Nybygg	36,9	37	Avlagt sluttregnskap
Hundvåg svømmehall	Nybygg	138,1	141,8	
Tastahallen rehabilitering	Rehabilitering	55,4	55,4	
Krosshaug omsorgsboliger	Nybygg	44,6	48,5	
Prestebolig Hafrsfjord menighet	Nybygg	7	7	Avlagt sluttregnskap
Domkirken restaurering av vestfasade	Rehabilitering	12,3	12,5	Avlagt sluttregnskap
Hinna kirke	Rehabilitering	29,1	29,1	Avlagt sluttregnskap
Vålandstårnet	Rehabilitering	5,7	7	
Sum		500,3	516,3	

Tabell 3.7 Oversikt over ferdigstilte prosjekter. Alle tall i mill. kr

Finansiering av investeringer

Investeringsutgifter ble hovedsakelig finansiert gjennom låneopptak som utgjorde 55 % av finansieringen. De største egenfinansieringskildene var relatert til mottatt momskompensasjon, overføring fra drift, salg av eiendommer, samt diverse overføringer fra private hvorav den største andelen var tilknyttet regnskapsmessig bokføring av justeringsavtaler (<http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-2-analyser-av-investeringsregnskapet/>) mellom kommunen og private utbyggere. Figur 3.7 viser forholdet mellom de ulike finansieringskildene av investeringer ekskl. mottatte avdrag tilknyttet startlån.

Figur 3.7 Finansiering av investeringer

Regnskapet viser at bruk av lånemidler i 2015 korrigert for startlån og justeringsavtaler var på kr 634,8 mill. Dette er om lag kr 170 mill. lavere enn justert budsjett som følge av endret finansiell framdrift i gjennomføringen av flere investeringsprosjekter enn tidligere forutsatt. Udisponerte lånemidler fra 2015 er forventet brukt i løpet av 2016.

Mottatt momskompensasjon var den største kilden til egenfinansiering av investeringene i 2015. Den utgjorde 14 % av finansieringen og var på kr 159,5 mill. hvorav kr 7,2 mill. er relatert til justeringsavtaler.

Mottatte avdrag på utlån føres i investeringsregnskapet. Utenom mottatte avdrag relatert til startlån mottok kommunen avdrag fra Lyse på kr 43,7 mill., avdrag fra Studentsamskipnaden i Stavanger på kr 25,8 mill., samt avdrag på konsern lån på kr 4,5 mill. hvorav kr 2,7 mill. er relatert til Sølvberget KF og kr 1,8 til Natur og Idrettservice KF.

Diverse tilskudd, inntekter og overføringer ble kr 136 mill. og utgjorde 12 % av finansiering av

investeringer. Regnskapsførte overføringer fra private utbyggere jamfør justeringsavtaler var på kr 83,4 mill. I tillegg kommer spillemidler til Stavanger Forum ishall på kr 12 mill., ekstraordinære spillemidler til svømmehallene Kvernevik og Hundvåg på kr 10 mill., spillemidler til Tastahellen på kr 5,5 mill.

Overføringene fra driftsregnskap ble kr 77 mill. og er i tråd med justert budsjett.

Figur 3.8 viser utviklingen i brutto investeringsutgifter i perioden 2006-2015, og finansieringen med henholdsvis lån og egenkapital. Målsetningen om egenfinansieringsandel på minimum 50 % ble oppnådd i årene 2006, 2007 og 2012.

Figur 3.8 Utvikling i investeringsutgifter m/finansiering

3.3 Analyser av driftsregnskapet

I det følgende presenteres driftsregnskapet for 2015 i form av utdrag fra hovedoversiktene og tilhørende analyser. Vesentlige avvik mellom regnskapet og budsjettet er kommentert.

Økonomistyring for virksomhetene

I tråd med gjeldende budsjettreglement er kravet til økonomistyring for virksomhetene at de skal styre innenfor den til enhver tid gjeldende netto driftsramme. Dette innebærer at det kan framkomme mer- og mindreforbruk på utgiftsarter samtidig som det da kan fremkomme mer- og mindreinntekter på inntektsarter, mens totalresultatet er innenfor virksomhetens netto driftsrammer. Dette påvirker oversiktene som følger videre i dette kapitlet med hensyn til avvik på delelementene i oversiktene.

Avvik som relateres til virksomhetsområdene omtales i tjenestekapitlene i årsrapportens kapittel 5-

7.

Over tid har driftsutgiftene hatt en relativt høyere vekst enn driftsinntektene i Stavanger kommune. Kun tre av de siste ti år har inntektsveksten vært relativt høyere enn utgiftsveksten. Dette skisseres i figur 3.9. Driftsutgiftene i 2015 ble ytterligere nedjustert grunnet fall i inntektsveksten. Samlet ble utgiftsveksten lavere enn veksten i driftsinntektene og bidro til å skape et bedre økonomisk handlingsrom.

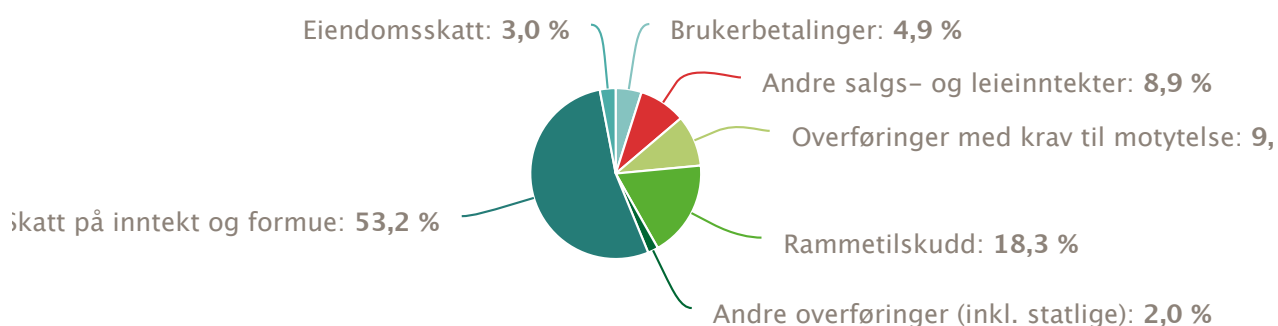

Figur 3.9 Prosentvis vekst i brutto driftsinntekter og i brutto driftskostnader de siste 10 år i Stavanger kommune

Driftsinntekter

Kommunens samlede driftsinntekter eksklusive finansinntekter i 2015 ble kr 9 265 mill. Dette er en økning på kr 440 mill. tilsvarende 5,0 % fra 2014. Sett mot justert budsjett 2015 viser regnskapet merinntekter på kr 145 mill. I 2015 er kr 98 mill. av driftsinntektene overført til 2016 i form av øremerkede midler som ikke fullt ut er benyttet i 2015.

Figur 3.10 viser de ulike kildene til inntekter og deres andel av driftsinntektene. Inntekts- og formuesskatt er den største inntektskilden og utgjør om lag 53 % av de totale driftsinntektene i 2015.

Figur 3.10 Forholdet mellom de ulike artene av driftsinntekter for Stavanger kommune 2015

Linje	Driftsinntekter	Regnskap 2015	Justert budsjett	Avvik	Regnskap i % av budsjett	Regnskap 2014
1	Brukerbetalinger	-454 444	-452 758	1 686	100,4	-440 870
2	Andre salgs- og leieinntekter	-824 101	-791 710	32 391	104	-798 376
3	Overføringer med krav til motytelse	-900 166	-864 387	35 779	104,1	-838 675
4	Rammetilskudd	-1 694 046	-1 741 803	-47 757	97	-1 638 854
5	Andre statlige overføringer	-149 558	-135 528	14 030	110,4	-149 849
6	Andre overføringer	-31 426	-56 262	-24 836	56	-22 117
7	Skatt på inntekt og formue	-4 930 508	-4 799 400	131 108	102,7	-4 775 566
8	Eiendomsskatt	-280 872	-278 500	2 372	101	-160 859
9	Sum driftsinntekter	-9 265 121	-9 120 348	144 773	102	-8 825 166

Tabell 3.8 Driftsinntekter 2015. Alle tall i 1000 kr

Brukerbetalingene (linje 1) hadde en vekst på 3,1 % sammenlignet med regnskapet 2014. Sammenlignet med justert budsjett 2015 viser brukerbetalningene en merinntekt på kr 1,7 mill.

Andre salgs- og leieinntekter (linje 2) viser en vekst på 3,2 % mot regnskapet i 2014. Her inngår billettinntekter, husleieinntekter, gebyrinntekter og annet avgiftspliktig salg av varer og tjenester.

Sammenlignet med justert budsjett 2015 viser andre salgs- og leieinntekter en merinntekt på kr 32,4 mill. Avviket skyldes mer husleieinntekter hos Stavanger Eiendom enn budsjettet. Det fremkommer høyere gebyrinntekter på renovasjon, utbygging og geodata enn budsjettet. De sistnevnte inntektene har en tilsvarende utgiftsside og er dermed ikke reelle netto avvik.

Overføringene (linje 3,5 og 6) viser en økning på 7,0 % sammenlignet med 2014 og kr 25,0 mill. mer enn budsjettet for 2015. Dette skyldes i all hovedsak inntekter tilknyttet ressurskrevende brukere, noe høyere sykefraværerefusjoner enn budsjettet og merinntekter tilknyttet lærlingeordningen. Disse inntektene er i realiteten benyttet på utgiftssiden, med unntak av sistnevnte som er en del av forklaringen på mindreforbruket på rådmannen, stab og støttefunksjoner.

Eiendomsskatt (linje 8) er brutto eiendomsskatt, kr 280,9 mill. Fratrasket eiendommer med fritak utgjorde netto eiendomsskatt i 2015 kr 230,1 mill. noe som er kr 1,6 mill. høyere enn justert budsjett. Økningen fra 2014 skyldes økte promillesatser i henhold til budsjettvedtaket.

Frie inntekter (linje 4 og 7)

Kommunens frie inntekter består av skatteinntekter og rammetilskudd. Inntektene kan disponeres fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk. Gjennom inntektssystemet fordeles de frie inntektene til kommunene og til fylkeskommunene.

Frie inntekter (skatt og rammetilskudd)	Regnskap 2015	Opprinnelig vedtatt budsjett 2015	Justert budsjett 2015	Avvik justert budsjett - regnskap	Vekst fra 2014 Stavanger	Vekst fra 2014 landet
Skatt på inntekt og formue	-4 930 508	-4 989 800	-4 799 400	131 108	3,2 %	6,0 %
Rammetilskudd inkl inntektsutjevn.						
Rammetilskudd	-2 596 149	-2 561 000	-2 596 300	-151		
Inntektsutjevning	904 871	954 700	856 500	-48 371		
Prosjektskjønn	-2 768	0	-2 003	765		
Sum rammetilskudd	-1 694 046	-1 606 300	-1 741 803	-47 757	3,4 %	
Sum frie inntekter	-6 624 554	-6 596 100	-6 541 203	83 351	3,3 %	

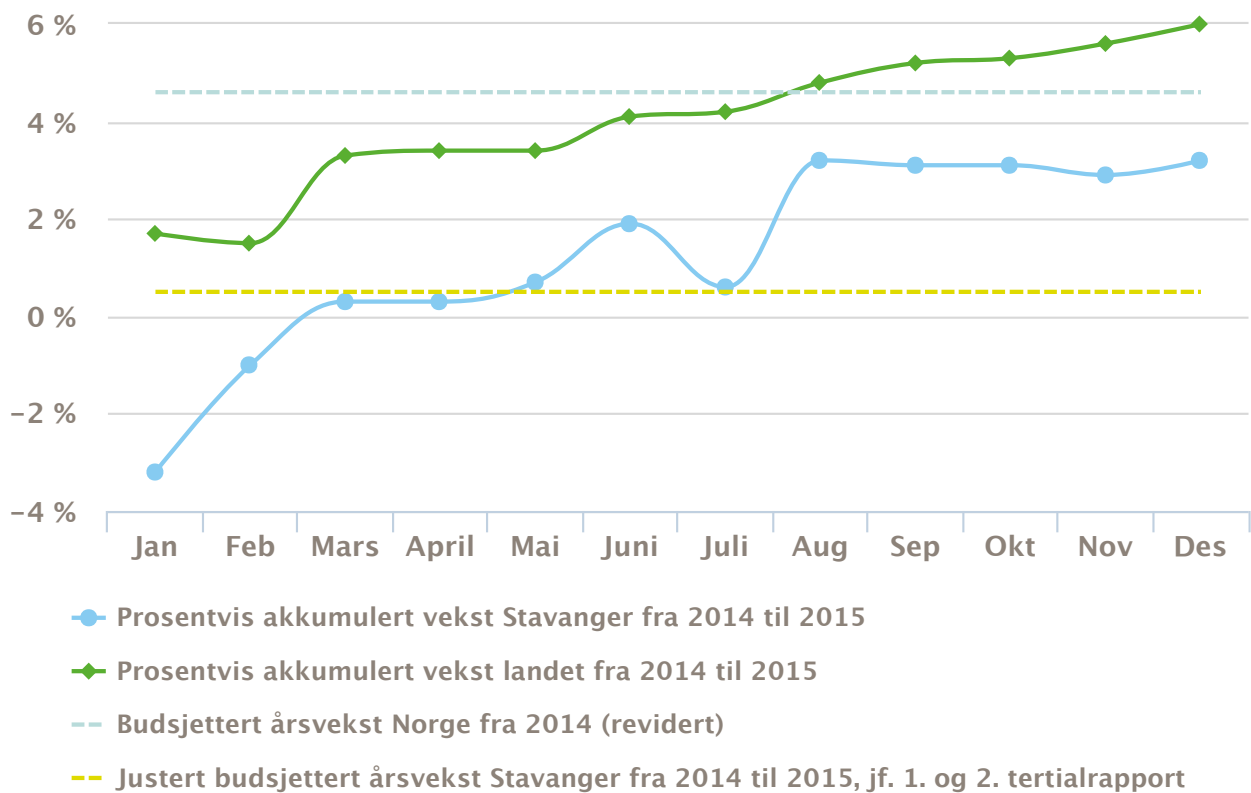
Tabell 3.9 Sum frie inntekter 2015. Alle tall i 1000 kr

Stavanger kommunes frie inntekter (skatt og rammetilskudd) ble i 2015 på kr 6 624,6 mill. Dette er kr 83,4 mill. høyere enn justert budsjett.

Samlet skatteinngang til Stavanger kommune ble kr 4 930,5 mill. i 2015 og innebærer en vekst på 3,2 % i forhold til 2014. Inngangen er kr 131,1 mill. over justert årsbudsjett. Budsjetterte skatteinntekter ble nedjustert med kr 190,4 mill. i 2015.

Alle skatteartene bidro til vekst i skatteinntektene i Stavanger kommune. Veksten i forskuddstrekket ble imidlertid 3,3 prosentpoeng lavere enn resten av kommune-Norge grunnet pågående omstilling i det lokale næringslivet og økende arbeidsledighet blant kommunens innbyggere. Økte innbetalinger av restskatter (restanseoppgjør) og tilleggsforskudd (forskuddsskatt) i desember medførte vekst utover budsjettet nivå.

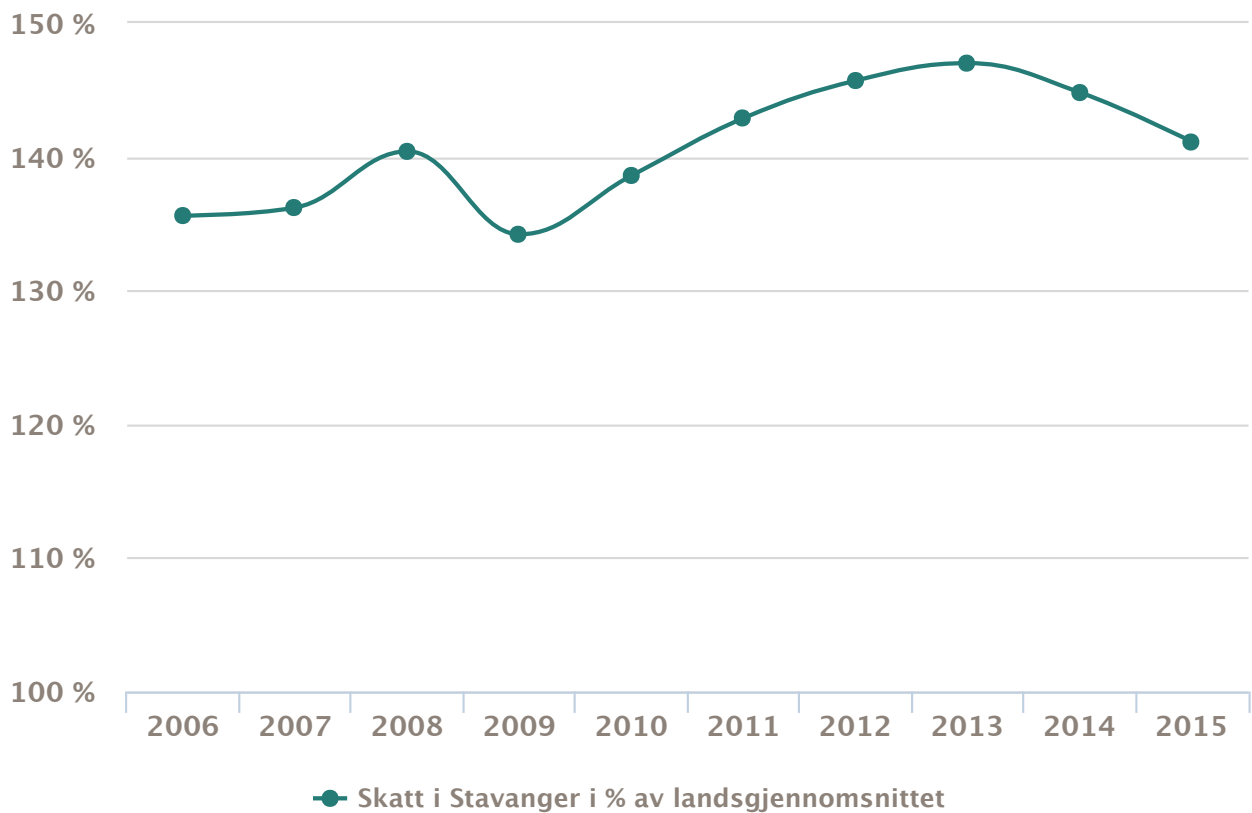
Skatteinntangen for kommunene i Norge ble på kr 136,6 mrd., tilsvarende en skattevekst på 6,0 %. Anslaget for skattevekst for kommunene i 2015 ble nedjustert i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett fra 5,6 % til 4,6 %. Årets vekst ble høyere grunnet flere forhold: Høyere forskuddstrekk, høyere restskatter og ekstra innbetalinger av forskuddsskatt i desember. Figur 3.11 viser akkumulert skattevekst per måned i 2015 for Stavanger kommune og for kommunene samlet.

Figur 3.11 Akkumulert skattevekst per måned i 2015

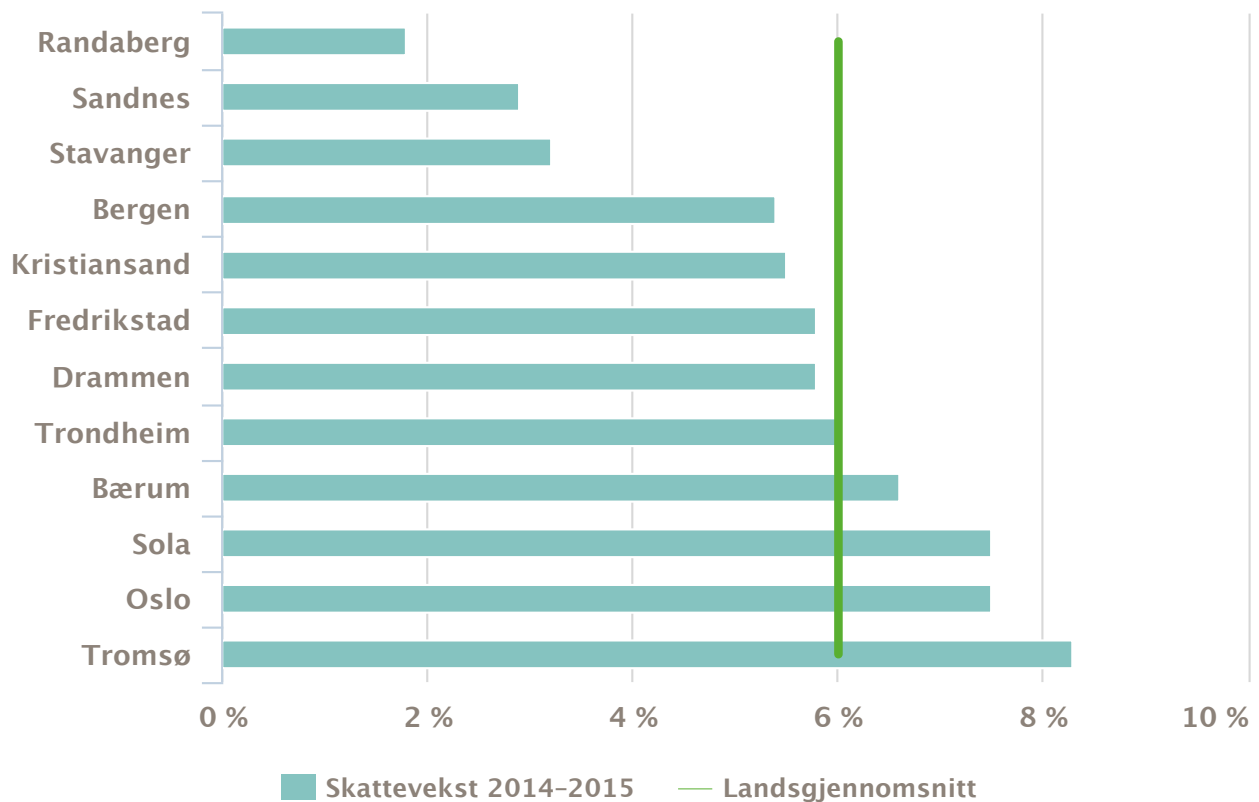
Inntektsutjevningen ble kr 904,9 mill. for Stavanger kommune. Dette innebærer at trekket ble kr 48,4 mill. høyere enn budsjettetert.

Stavanger kommune hadde skatteinntekter på kr 37 323 per innbygger i 2015, en økning på 2,2 % fra 2014. På landsbasis økte skatteinntektene per innbygger med 4,8 % til kr 26 443 per innbygger. Dette ga Stavanger kommune skatteinntekter på 141,1 % av landsgjennomsnittet og innebærer en nedgang fra nivået på 144,8 % i 2014. Figur 3.12 viser skatt i prosent av landsgjennomsnittet over tid.

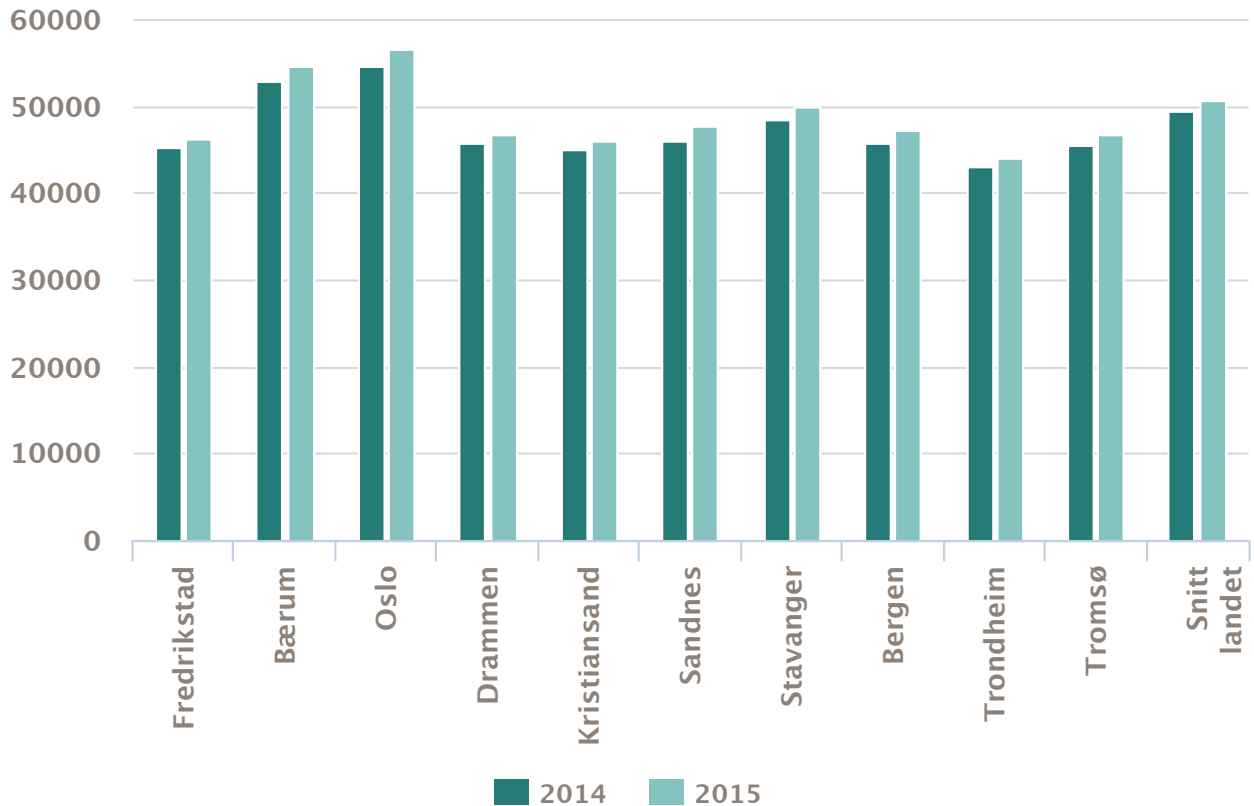
Figur 3.12 Skatteinntekt per innbygger i Stavanger i prosent av landsgjennomsnittet. Utvikling over tid

Figur 3.13 viser skattevekst i ASSS-kommunene og nabokommunene. Skatteveksten i Stavanger ble på 3,2 %. Randaberg kommune fikk 1,8 % og Sandnes kommune 2,9 % skattevekst. Øvrige åtte ASSS-kommuner hadde vekstrater i intervallet 5,4 % til 8,3 %. Snittet for ASSS-kommunene ble 6,2 %.

Figur 3.13 Skattevekst ASSS-kommuner, nabokommuner og landsgjennomsnittet 2015

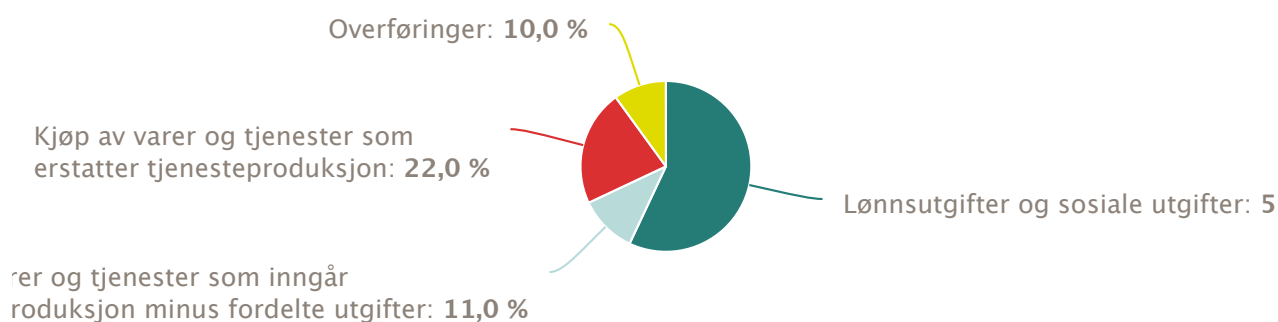
Figur 3.14 viser frie inntekter (skatt og rammetilskudd) per innbygger i 2014 og foreløpige regnskapstall for 2015 i ASSS-kommunene og gjennomsnitt for landet. I inntektssystemet blir skatteinntektene utjevnet. I tillegg foregår en tildeling av øvrige elementer i rammetilskuddet etter nærmere bestemte kriterier. Samlet medfører dette at snittet i Stavanger kommune er tredje størst av ASSS-kommunene samtidig som det er rett i underkant av landsgjennomsnittet. Oslo ligger høyest på skalaen og utgjør en vesentlig andel inn i landsgjennomsnittet.

Figur 3.14 Frie inntekter per innbygger i ASSS-kommunene 2014-2015

Driftsutgifter

Figur 3.15 viser forholdet mellom de ulike utgiftsartene og de totale driftsutgifter eksklusiv finansutgifter og avskrivninger. Lønn og sosiale utgifter utgjør 57 % av de totale utgiftene i 2015. Andelene er tilnærmet uendret fra 2014.

Figur 3.15 Forholdet mellom ulike typer utgifter i 2015

Kommunens samlede driftsutgifter, eksklusive finansutgifter og avskrivninger, ble i 2015 kr 8 827 mill. og kr 115 mill. lavere enn budsjettet. Sammenlignet med 2014 utgjør driftsutgiftene en økning på kr 82 mill. (+ 0,9 %).

Linje	Driftsutgifter	Regnskap 2015	Justert budsjett	Avvik	Regskap i % av budsjett	Regnskap 2014
1	Lønnsutgifter og sosiale utgifter	5 057 632	5 107 549	49 917	99	4 946 959
2	Kjøp av varer og tjenester som inngår i tjenesteproduksjon minus fordelte utgifter	1 004 814	1 031 718	26 904	97,4	1 038 740
3	Kjøp av varer og tjenester som erstatter tjenesteproduksjon	1 899 309	1 883 579	-15 730	100,8	1 885 194
4	Overføringer	865 274	919 207	53 933	94,1	873 773
5	Sum driftsutgifter	8 827 029	8 942 053	115 024	98,7	8 744 666

Tabell 3.10 Sum driftsutgifter eksklusiv avskrivninger 2015. Alle tall i 1000 kr

Lønn og sosiale utgifter har økt med 2,2 % sammenlignet med 2014. Avviket på lønn og sosiale utgifter (linje 1) på kr 49,9 mill. og skyldes i all hovedsak lavere pensjonsutgifter enn forventet (kr 46,3 mill.). Dette omtales særskilt under kapittel 3.3.3.

Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunens tjenesteproduksjon (linje 2 og 3) viser kun et avvik på kr 12 mill. Dette skyldes et mindreforbruk på Stavanger Eiendom vedrørende vedlikehold av bygninger. Mindreforbruket på overføringer (linje 4) gjelder lønnsreserven. Årslønnsveksten inkl.

overheng og lønnsglidning ble lavere enn forutsatt. Det resterende avviket skyldes ubrukte prosjektmidler som er regnskapsmessig avsatt på bundne fond.

Pensjonsutgifter

Endringer i flere beregningsforutsetninger for 2015 medførte betydelige svingninger i prognosene fra kommunens pensjonsleverandører. Redusert grunnlagsrente og endret dødelighetstariff økte pensjonspremiene betydelig ved inngangen av 2015, samtidig som ny uføretariff² medførte lavere premiebelastning. Lavere lønnsvekst har gitt betydelig lavere reguleringspremie enn opprinnelig forutsatt. I tillegg har endringer i bestand-data og utviklingen i grunnlagsdata medført at både premiekravene og pensjonskostnaden har vært for høye både i 2014 og 2015.

Innlemming av nye forutsetninger (se note 5) (<http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/10-arsregnskap-og-noter/10-2-noter/10-2-5-note-nr-5-pensjon/>) både med hensyn til premie, pensjonskostnad og omregning av historisk pensjonsforpliktelse har skjedd på ulike tidspunkt og med ulike metoder hos kommunens pensjonsleverandører. Resultatet er en netto besparelse i kommunens regnskap sammenlignet med budsjett i størrelsesorden kr 46 mill. (inkludert arbeidsgiveravgift).

Pensjonspremier på kr 560,5 mill. er i 2015 tilført pensjonsleverandørene til kommunen, herav er kr 100,5 mill. kroner betalt av premiefond. I 2015 ble pensjonskostnadene i Stavanger kommune beregnet til å være kr 41,0 mill. høyere enn netto pensjonspremier. Differansen som kalles negativt premieavvik er kostnadsført i regnskapet. Amortisering av tidligere års premieavvik utgjør kr 61,8 mill. og er kostnadsført i henhold til budsjett. Samlet kostnadsføring av premieavvik i 2015 er kr 117,3 mill. Til sammenligning ga ordningen i 2014 en netto inntektsføring av premieavvik i regnskapet med en positiv resultateffekt på kr 108,7 mill.

Premieavvik

Avviket mellom pensjonspremiene og beregnede pensjonskostnader føres som premieavvik. Dersom pensjonspremiene er høyere enn pensjonskostnader, betyr dette et positivt premieavvik som inntektsføres i det aktuelle regnskapsåret og utgiftsføres deretter med like store årlige beløp over 7 år.

Negativt premieavvik framkommer når premien er lavere enn pensjonskostnadene. Negativt premieavvik utgiftsføres i det aktuelle regnskapsåret og inntektsføres deretter over 7 år.

Hensikten med ordningen er å sikre jevnere belastning av pensjonsutgifter i regnskapene. På kort sikt er det beregnet pensjonskostnad som får resultateffekt, mens det på lang sikt er pensjonspremiene som får resultateffekt.

Regelverket er de senere årene endret for antall år et premieavvik kan tilbakeføres på. Premieavvik som har oppstått før 2011 amortiseres over 15 år. Premieavvik opparbeidet fra og med 2014 tilbakeføres over 7 år mens avvik i årene mellom skal føres over 10 år.

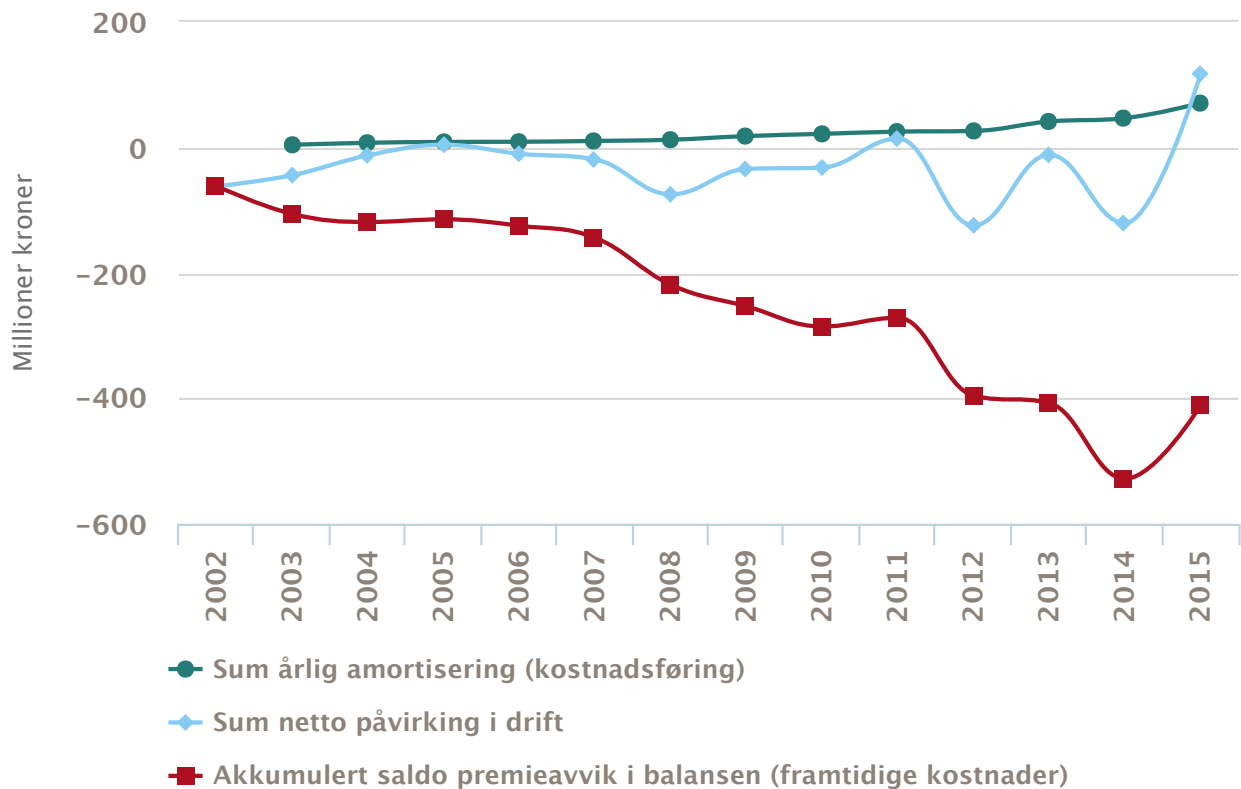
Føringsprinsippene ble innført med effekt fra 2002.

I Stavanger kommune har pensjonspremiene vært gjennomgående høyere enn de beregnede pensjonskostnadene de siste årene, med unntak av 2015. Dette har medført betydelige inntektsføringer av premieavvik over flere år og tilsvarende finansiering av tjenestene i driften.

Per 31.12.2015 utgjør akkumulert premieavvik for Stavanger bykasse kr 411,0 mill. Disse utgiftene må tilbakebetales og dekkes inn i driftsbudsjettene over de neste 11 årene. Figur 3.16 viser

utviklingen i premieavviket, både den årlige tilbakeføringen av tidligere premieavvik, samt netto resultateffekt av denne amortiseringen og føringen av årets nye premieavvik. I tillegg viser figuren akkumulert premieavvik for Stavanger kommune siden ordningen ble innført og fram til 2015. Stavanger kommune sitt frie disposisjonsfond dekker minimalt av denne forpliktelsen.

Akkumulert premieavvik er samlet for kommunesektoren kr 29,0 mrd.

Figur 3.16 Utvikling av premieavvik 2002-2015 i hele millioner kroner.

Pensjonspremie til AFP 62-64 (hvor kommunen er selvassurandør) har økt til kr 15,3 mill. fra kr 11,9 mill. i 2014. Uttaket på AFP utgjør 259 personer per 31.12.2015 mot 255 året før.

2Jf. omlegging ved å redusere uførepensjon til fordel for uføretrygd og dette innebærer en større statlig finansiering fra 01.01.2015.

Eksterne finanstransaksjoner

Tabell 3.11 gir en oversikt over kommunens finansinntekter og -utgifter, som består av rente- og avdragsutgifter, renteinntekter, utbytte og avkastning fra finansforvaltningen. Summen av eksterne finanstransaksjoner utgjør en merutgift på kr 11,2 mill. mot justert budsjett 2015. Merutgiften er i stor grad knyttet til kostnadsføringen av urealiserte tap.

Linje	Eksterne finanstransaksjoner	Regnskap 2015	Justert budsjett 2015	Avvik	Regnskap i % av budsjett	Regnskap 2014
1	Renteinntekter, utbytte og mottatte avdrag	-408 923	-387 606	21 317	105 %	-402 586
2	Rente- og avdragsutgifter og andre finansutgifter	611 905	579 347	32 558	106 %	661 772
3	Sum eksterne finanstransaksjoner	202 982	191 741	11 241		259 186

Tabell 3.11 Eksterne finanstransaksjoner. Alle tall i 1000 kr.

Renteutgifter på kommunens innlån inkludert nettoeffekt av rentebytteavtaler ble kr 2,3 mill. lavere enn budsjettet. Avdragsutgifter på kommunens innlån ble kr 0,4 mill. høyere enn budsjett. Netto renteutgifter knyttet til startlån ble kr 0,1 mill. lavere enn budsjett.

Overføringer fra Forus Næringspark AS ble kr 7,5 mill. lavere enn budsjettet, som følge av at utdelinger fra selskapet blir foretatt først i 2016. Renteinntekter på ansvarlig lån i Lyse AS ble kr 0,6 mill. lavere enn budsjett. Utbytte fra Lyse AS utgjorde kr 188,7 mill. i 2015 (eierandel på 43,68 %), og dette er i tråd med justert budsjett. Stavanger kommune har videre mottatt kr 6,0 mill. i utbytte fra SF Kino Stavanger/Sandnes AS og kr 0,5 mill. i utbytte fra Renovasjonen IKS.

Renteinntekter fra bankinnskudd ble kr 9,6 mill. høyere enn budsjettet. Urealiserte tap på kr 31,7 mill., netto realiserte gevinster på kr 16,3 mill. og direkteavkastning på kr 21,4 mill. ga en samlet netto avkastning fra finansforvaltningen på kr 6 mill. i 2015. For en nærmere omtale av finansforvaltningen vises det til [avsnitt 3.6 \(http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-6-finansforvaltning/\)](http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-6-finansforvaltning/) og Årsrapport 2015 – Likviditets- og låneforvaltning.

Netto driftsresultat og regnskapsmessig årsresultat

Netto driftsresultat framkommer med kr 302,5 mill. Dette kr 255,3 mill. bedre enn justert budsjett. Se linje 1 i tabell 3.18. Midlene er benyttet til egenfinansiering av årets investeringer (jf. overføring) med kr 77,0 mill., langsiktig oppbygging av disposisjonsfond med kr 52,0 mill., samt en netto avsetning av bundne, ubrukte driftsmidler til fond med kr 16,0 mill. Justert for føring av +-3 % (mer- og mindreforbruk) på virksomhetene i 2015 over til 2016, gir dette et regnskapsmessig overskudd med kr 149,7 mill. i 2015.

Regnskapsmessig resultat

Når alle finanskostnadene og -inntektene er trukket fra driftskostnadene og -inntektene, framkommer netto driftsresultat. Disse midlene brukes til å sette av midler til senere års bruk (fond) eller til egenfinansiering av investeringer. Til motpost kommer bruk av tidligere oppsparte fondsmidler. Når alt dette er summert, får man et regnskapsmessig resultat.

Linje	Netto driftsresultat og årsresultat - driftsregnskapet	Regnskap 2015	Justert budsjett 2015	Avvik	Regnskap i % av budsjett	Regnskap 2014
1	Netto driftsresultat	302 526	47 256	255 270	640 %	-106 565
2	Bruk av tidligere års mindreforbruk	0	0	0	100 %	7 763
3	Bruk av disposisjonsfond	27 517	0	27 517		94 152
4	Bruk av bundne fond	81 844	81 764	80	100 %	88 228
5	Sum bruk av avsetninger	109 361	81 764	27 597	134 %	190 143
6	Overført til investeringsregnskapet	76 998	76 998	0	100 %	4 648
7	Avsetning til disposisjonsfond	87 401	52 022	-35 379	168 %	0
8	Avsetninger til bundne fond	97 810	0	-97 810		78 931
9	Sum avsetninger	262 209	129 020	-133 189	203 %	83 579
10	Årsresultat, regnskapsmessig mindreforbruk	149 678	0	149 678		0

Tabell 3.12 Årsresultat 2015 - driftsregnskapet. Alle tall i 1000 kr

Samlet bruk av tidligere oppsparte midler var på kr 109,4 mill. i 2015 (linje 5) mens de samlede avsetningene til fond og overføring til investeringsregnskapet ble kr 262,2 mill. (linje 9).

Avviket i bruk av disposisjonsfond (linje 3) og avsetning til disposisjonsfond (linje 7) sammenlignet med budsjett skyldes at årets mer- og mindreforbruk fra virksomhetene inntil 3 % er ført uten tilsvarende budsjettjustering. Budsjettet er justert for bystyrets vedtak i tertialrapportene om å styrke disposisjonsfondet.

Ubrukte øremerkede midler er avsatt til bundne driftsfond, jf. regelverket, med kr 97,8 mill. (linje 8).

Årets regnskapsmessige mindreforbruk disponeres av bystyret ved behandling av årsregnskapet og årsrapporten for 2015.

Resultat per tjenesteområde

Rådmann, stab og støttefunksjoner

For rådmannen, stab og støttefunksjoner viser regnskapsresultatet et mindreforbruk på kr 10,4 mill. av en total budsjetttramme på kr 307,3 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 96,6. Årsakene til dette er litt varierende fra avdeling til avdeling. Det er utsettelse knyttet til innføring av nye systemløsning som nytt arkiv system og nytt styringssystem. Det har gjennom året vært ubesatte stillinger og ubenyttede driftsmidler. Næringsfondet har ikke vært benyttet fullt ut.

Det ble vedtatt omstillings- og effektiviseringstiltak tilsvarende kr 7,2 mill., og ytterligere saldering i tertialrapporteringen per 30.4 på kr 5,4 mill. Dette har vært håndtert med ikke å ansette i ledige stillinger som har medført at enkelte utviklingsoppgaver har blitt forskjøvet.

Rådmann, stab og støttefunksjoner	Regnskap 2015	Justert budsjett	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2014
Rådmann	6 665	8 294	1 629	80,4	6 856
Økonomi	145 087	148 194	3 107	97,9	144 383
Personal og organisasjon	114 539	116 228	1 689	98,5	116 586
Kommunikasjonsavdeling	6 667	7 767	1 100	85,8	6 546
Næring	6 695	8 464	1 769	79,1	5 680
Kommuneadvokat	6 761	6 889	128	98,1	7 144
Politisk sekretariat	10 555	11 504	949	91,7	10 756
Sum Rådmann, stab og støttefunksjoner	296 969	307 340	10 371	96,6	297 951

Tabell 3.13 Rådmann, stab og støttefunksjoner. Alle tall i 1 000 kr.

Barnehage

Barnehageområdet har et mindreforbruk på kr 2,2 mill. av en samlet budsjettramme på kr 1 139,4 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 99,8. Resultatet for barnehagene viser et mindreforbruk på kr 6,8 mill., mens resultatet på ressurscenteret for styrket barnehage viser et merforbruk på kr 4,6 mill. Hovedårsaken til mindreforbruket er færre barn i barnehagene og alderssammensetningen mellom disse, mens årsaken til merforbruket på ressurscenteret skyldes at det tar lenger tid enn forventet å innhente effekten av vedtatte omstillingstiltak.

I Handlings- og økonomiplan 2015-2018 ble det vedtatt omstillings- og effektiviseringstiltak tilsvarende kr 13 mill. og ytterligere kr 7,9 mill. i tertialrapportering per 30.4. Av sistnevnte er kr 4,7 mill. et effektiviseringskrav på ressurscenteret for styrket barnehagetilbud. Det er gjort endringer i ledelsesstruktur og administrasjon på barnehageområdet med effekt fra 1. april 2015.

Virksomhetenes ressurser til administrasjon er redusert med om lag ti prosent. I tillegg er ressurs til kjøkkenassistent og ordning for delvis kompensasjon av feriepenger for foreldrepermisjon fjernet.

Barnehage	Regnskap 2015	Justert budsjett	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2014
Barnehage	1 068 946	1 075 751	6 805	99,4	1 082 151
Ressurscenter for styrket barnehagetilbud	68 225	63 642	-4 583	107,2	58 790
Sum barnehage	1 137 171	1 139 393	2 222	99,8	1 140 942

Tabell 3.14 Barnehage. Alle tall i 1 000 kr.

Skole

Innenfor skoleområdet viser regnskapsresultatet et samlet merforbruk på kr 5,9 mill. av en samlet budsjetttramme på kr 1 548,9 mill. Dette tilsvarer 100,4 prosent.

Regnskapsresultatet for grunnskolene i Stavanger viser et merforbruk på kr 2,2 mill. av en budsjetttramme på kr 1 355 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 100,2. Avviket skyldes at det har vært utfordrende for noen av skolene å tilpasse driften til reduserte rammer.

Regnskapsresultatet for Johannes læringscenter viser et merforbruk på kr 5,4 mill. av en budsjetttramme på kr 117,8 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 104,5. Hovedårsaken til dette er lavere inntekter enn forutsatt som følge av endringer i inntektstildelingen fra å gjelde i 5 år til å gjelde for 3 år. Blant tiltakene som er gjennomført for å redusere utgiftsnivået er nedbemanning og omlegging til større grupper i undervisning og andre aktiviteter.

Det ble vedtatt omstillings- og effektiviseringstiltak på skole og SFO med kr 25,2 mill., og ytterligere kr 1 mill. i tertialrapporteringen per 30.4 som gjaldt Lenden skole og ressurscenter. I tillegg ble budsjettmidler tilsvarende kr 17 mill. omfordelt fra skolenes budsjetttramme til finansiering av undervisning for Stavanger-elever i private skoler og i andre kommuner.

For å oppnå innsparingskravene har skolene redusert antallet ansatte i 2015. Tall fra Grunnskolens informasjonssystem viser at den samlede reduksjonen har vært på 87,5 årsverk i Stavangerskolen fra 2014 til 2015. Av disse er 21 reduksjon i undervisningsårsverk på ungdomstrinnet, mens 6 er reduksjon i undervisningsårsverk på 1.-4. trinn. Den øvrige årsverksreduksjonen er tatt i administrasjon og ledelse, læreres oppgaver utenom undervisning og årsverk utført av annet personale.

Det ble vedtatt reduksjoner i budsjetttrammene til Johannes læringscenter, kulturskole og PPT på kr 6,1 mill., og ytterligere kr 1,25 mill. i tertialrapportering per 30.4. Det har vært arbeidet målrettet med omstilling også i disse virksomhetene.

Skole	Regnskap 2015	Justert budsjett	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2014
Grunnskole	1 357 339	1 355 164	-2 175	100,2	1 346 278
Johannes læringscenter	123 172	117 816	-5 356	104,5	115 061
Stavanger kulturskole	33 366	35 177	1 811	94,9	33 293
Pedagogisk-psykologisk tjeneste	40 890	40 717	-173	100,4	39 552
Sum skole	1 554 767	1 548 874	-5 893	100,4	1 534 184

Tabell 3.15 Skole. Alle tall i 1 000 kr.

Barn og unge

Innenfor fagområdet barn og unge er det et samlet merforbruk på kr 10,6 mill. av en budsjetttramme på kr 350,4 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 103. Merforbruk skyldes i all hovedsak endringer i statlige refusjonsordninger og økte kommunale egenandeler tilknyttet

klientutgifter i barnevern, inkludert enslige mindreårige flyktninger, jf. kapittel 5.

I tillegg til statlige endringer i refusjonsordninger ble det vedtatt omstillings- og effektiviseringstiltak på til sammen kr 5,6 mill., og ytterligere kr 1 mill. i tertialrapporteringen per 30.4. Total budsjettreduksjon på kr 0,7 mill. på virksomheten EMbo innebærer på grunn av finansieringsordningen i realiteten et omstillingskrav på kr 3,5 mill. Omstillingskravet på ungdom og fritid, og administrasjonen i barnevernet, er håndtert med ikke å ansette i ledige stillinger, redusere overtidsbruk og redusere reiseutgiftene.

Som følge av at nivået på klientutgiftene i 2014 var høyere enn tildelte rammer inn i 2015 ble det igangsatt et prosjekt for i større grad å få kontroll på kostnadsutviklingen innen barnevernet. Dette prosjektet har vist resultater, jf. kapittel 5.

Barn og unge	Regnskap 2015	Justert budsjett	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2014
Ungdom og fritid	66 942	70 274	3 332	95,3	70 377
Helsestasjon og skolehelsetjenesten	65 363	65 986	623	99,1	63 515
Barnevernstjenesten	214 366	204 269	-10 097	104,9	211 611
EMbo	14 363	9 894	-4 469	145,2	8 329
Sum barn og unge	361 034	350 423	-10 611	103	353 833

Tabell 3.16 Barn og unge. Alle tall i 1 000 kr.

Levekår

Regnskapsresultatet for levekår totalt viser et merforbruk på kr 22,5 mill. av en budsjetttramme på kr 2 297,6 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 101. Merforbruket fremkommer i all hovedsak tilknyttet helse-, omsorg- og sosiale tjenester.

Det ble vedtatt omstillings- og effektiviseringskrav tilsvarende kr 35,7 mill., og ytterligere kr 3,12 mill. i tertialrapportering per 30.4.

Sosialhjelpsutgiftene steg betydelig de siste månedene av 2015. Innen tradisjonelle hjemmebaserte tjenester, hvor de økonomiske utfordringene er størst, har antall vedtakstimer gått betydelig ned i løpet av året, men ikke tilstrekkelig til å oppnå budsjettmessig balanse. Som følge av reduksjonene i antall vedtakstimer må utfører-leddet blant annet legge om turnuser og dette fører til forsinkelse av økonomisk effekt. Det har vært arbeidet aktivt gjennom hele året med kostnadsreducerende tiltak som viser resultater.

Levekår	Regnskap 2015	Justert budsjett	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2014
Helse- og sosialkontor	697 988	685 739	-12 249	101,8	1 607 155
NAV	251 576	232 468	-19 108	108,2	239 761
Fysio- og ergoterapitjenesten	57 331	58 123	792	98,6	59 002
Helsehuset i Stavanger	9 348	10 853	1 505	86,1	8 736
Hjemmebaserte tjenester	435 612	423 014	-12 598	103	166 077
Alders- og sykehjem	779 116	783 018	3 902	99,5	120 466
Rehabiliteringsseksjonen	44 486	44 338	-148	100,3	42 337
Arbeidstreningssesksjonen	10 227	10 709	482	95,5	10 693
Flyktningsseksjonen	9 995	9 967	-28	100,3	9 641
Dagsenter og avlastningsseksjonen	127 923	128 144	221	99,8	114 512
Tekniske hjemmetjenester	1 229	967	-262	127,1	890
Krisesenteret i Stavanger	11 067	11 392	325	97,1	10 270
Sentrale midler levekår	-115 801	-101 102	14 699	114,5	6 830
Sum levekår	2 320 096	2 297 630	-22 466	101	2 396 369

Tabell 3.17 Levekår. Alle tall i 1 000 kr.

Samfunnsmedisin

Regnskapsresultatet for samfunnsmedisin viser et mindreforbruk på kr 0,08 mill. av en budsjetttramme på kr 97,6 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 99,9. Merforbruket på Stavanger legevakt skyldes etablering av nasjonalt nødnett og mindreforbruket på sentrale midler legetjeneste skyldes en merinntekt i forhold til interkommunalt oppgjør på gjesteinnbyggere på fastlegeordningen.

Det ble vedtatt reduksjoner i budsjetttrammene tilsvarende kr 0,7 mill., og ytterligere kr 1,1 mill. i tertialrapporteringen pr 30.4. For å oppnå disse innsparingskravene har det vært holdt to stillinger ledig henholdsvis ved Stavanger legevakt og ved samfunnsmedisinsk stab. Det er videre ikke igangsatt aktivitet for deler av avsatte midler til kvalitetsutvikling legetjenesten.

Samfunnsmedisin	Regnskap 2015	Justert budsjett	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2014
Stavanger legevakt	33 619	32 868	-751	102,3	31 605
Sentrale midler legetjeneste	63 931	64 757	826	98,7	61 962
Sum samfunnsmedisin	97 550	97 625	75	99,9	93 567

Tabell 3.18 Samfunnsmedisin. Alle tall i 1 000 kr.

Bymiljø og utbygging

Regnskapsresultatet for Bymiljø og utbygging samlet viser et mindreforbruk på kr 30,3 mill. Dette skyldes i all hovedsak et mindreforbruk på Stavanger eiendom og Utbygging.

Oppussingskostnadene i forbindelse med inn/utflytting av kommunale leiligheter i 2015 ble redusert. I tillegg ble det kjørt en stram prioritering på vedlikehold av administrasjons- og formålsbygg. Det ble også i større grad avsatt midler til uforutsette kostnader til akutt vedlikehold som for eksempel skader og hærverk etc. Mindreforbruket hos Utbygging skyldes i stor grad større netto inntekter på prosjektet «Stavanger forum, ny energisentral» enn hva som var budsjettert.

Det ble vedtatt omstillings- og effektiviseringskrav tilsvarende kr 44,15 mill., og ytterligere kr 8,14 mill. i tertialrapportering per 30.4. Tiltakene er gjennomført i henhold til forutsetningene.

Bymiljø og utbygging	Regnskap 2015	Justert budsjett	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2014
Stab Bymiljø og utbygging	5 760	5 996	236	96,1	5 265
Miljø	4 180	4 965	785	84,2	4 745
utbygging	1 415	5 279	3 864	26,8	2 208
Stavanger Eiendom	-327 799	-295 167	32 632	111,1	-283 235
Park og vei	134 401	134 912	511	99,6	143 720
Idrett	122 747	122 983	236	99,8	112 324
Vannverket	-86	0	86		461
Avløpsverket	-1 246	-9 681	-8 435	12,9	-10 142
Renovasjon	152	140	-12	108,8	102
Plan og anlegg	-424	0	424		0
Sum Bymiljø og utbygging	-60 900	-30 573	30 327	199,2	-24 551

Tabell 3.19 Bymiljø og utbygging. Alle tall i 1 000 kr.

Kultur og byutvikling

Regnskapsresultatet for kultur og byutvikling samlet viser et merforbruk på kr 1,1 mill. av en

budsjettramme på kr 200,8 mill. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 100,6. Merforbruket skyldes mindre aktivitet i byggebransjen i Stavanger. Det har av denne grunn vært sviktende inntekter på byggesaksbehandlingen. Byggesaksavdelingen drives til selvkost, men byggesaksfondet er ikke tilstrekkelig til å dekke merforbruket. Dette innebærer at bykassen i 2015 må dekke et merforbruk på kr 3,4 mill. som må inndeckes av økte byggesaksgebyrer over kommende fem års periode.

Det ble vedtatt omstillings- og effektiviseringskrav tilsvarende kr 3,7 mill., herav kr 2,1 mill. på planavdelingene og kr 0,6 mill. på kulturavdelingen. Det ble vedtatt ytterligere innsparingskrav i tertialrapporteringen per 30.4 på kr 1,98 mill., inkludert kr 1 mill. i reduserte overføringer til Sølvberget KF. For å redusere kostnader har avdelingene utsatt prosjekter og stoppet ansettelse til ledige stillinger.

Kultur og byutvikling	Regnskap 2015	Justert budsjett	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2014
Stab Kultur og byutvikling	12 050	13 299	1 249	90,6	12 421
Byggesaksavdelingen	3 475	84	-3 391	4 137,2	-36
Planavdelinger	33 927	33 694	-233	100,7	36 531
Kulturavdelingen	152 486	153 719	1 233	99,2	149 152
Sum Kultur og byutvikling	201 937	200 796	-1 141	100,6	198 068

Tabell 3.20 Kultur og byutvikling. Alle tall i 1 000 kr.

3.4 Analyser av balanseregnskapet

Balanseregnskapet viser den bokførte verdien av kommunens eiendeler per 31.12.2015, og hvordan eiendelene er finansiert med egenkapital og gjeld. Hovedoversikt over balanseregnskapet er vist i tabell 3.21.

Hovedoversikt - Balanse		Noter	Regnskap 2015	Regnskap 2014
EIENDELER				
1	Anleggsmidler		24 179 299	22 907 437
2	Faste eiendommer og anlegg	7	12 666 304	12 033 172
3	Utstyr, maskiner og transportmidler	7	454 663	415 601
4	Utlån	11	2 669 414	2 629 689
5	Konserninterne langsiktige fordringer	11	29 255	33 725
6	Aksjer og andeler	12	949 131	953 992
7	Pensjonsmidler	5	7 410 531	6 841 258
8	Omløpsmidler		2 364 347	2 021 564
9	Kortsiktige fordringer	13	696 569	674 483
10	Premieavvik	5	410 950	528 271
11	Aksjer og andeler		978	968
12	Obligasjoner	14	425 161	422 362
13	Kasse, postgiro, bankinnskudd		830 689	395 480
14	SUM EIENDELER		26 543 647	24 929 001
EGENKAPITAL OG GJELD				
15	Egenkapital		8 296 091	7 733 862
16	Disposisjonsfond	10	105 035	45 152
17	Bundne driftsfond	10	123 058	107 938
18	Ubundne investeringsfond	10	11 850	21 900
19	Bundne investeringsfond	10	50 889	54 313
20	Regnskapsmessig mindreforbruk	18	149 678	0
21	Kapitalkonto	24	7 895 422	7 544 400
22	Endring i regnskapsprinsipp som påvirker AK Drift	15	-39 841	-39 841
23	Langsiktig gjeld		16 634 389	15 639 302
24	Pensjonsforpliktelser	5	9 217 025	8 730 003
25	Ihendehaverobligasjonslån	9	2 840 000	1 130 000
26	Sertifikatlån	9	875 000	2 078 770
27	Andre lån	9	3 663 364	3 661 528

28	Konsernintern langsiktig gjeld	9,16	39 000	39 000
29	Kortsiktig gjeld		1 613 167	1 555 837
30	Annen kortsiktig gjeld		1 613 167	1 555 837
31	SUM EGENKAPITAL OG GJELD		26 543 647	24 929 001
MEMORIAKONTI				
32	Memoriakonto		406 712	335 668
33	Ubrukte lånemidler		373 580	299 811
34	Andre memoriakonti		33 132	35 857
35	Motkonto til memoriakontiene		-406 712	-335 668

Tabell 3.21 Hovedoversikt balanse. Alle tall i 1000 kr.

Eiendeler

Sum eiendeler (anleggs- og omløpsmidler) var på kr 26,5 mrd. per 31.12.2015, dvs. kr 1,6 mrd. (6,5 %) høyere enn per 31.12.2014.

Anleggsmidler

Anleggsmidler er de eiendelene kommunen har til varig eie eller bruk. Anleggsmidlene består av faste eiendommer, anlegg, utstyr, maskiner, transportmidler o.l.

Bokført verdi av anleggsmidlene var på kr 24,2 mrd. ved utgangen av 2015. Dette er en økning på kr 1,3 mrd. (5,6 %) fra kr 2014. Økningen i aktiverte investeringer i faste eiendommer og anlegg med fradrag for avgang og avskrivninger utgjør kr 672 mill. I tillegg kommer økning i pensjonsmidler med kr 569 mill. og økt utlån med kr 40 mill. Aksjer og andeler samt konserninterne langsiktige fordringer er redusert med henholdsvis kr 5 mill. og 4,5 mill. Det vises til notene til årsregnskapet for ytterligere informasjon.

Kommunens utlån består hovedsakelig av ansvarlige lån til Lyse AS og startlån. Per 31.12.2015 var ansvarlig lån til Lyse AS på kr 1,0 mrd. og startlånene på kr 1,6 mrd.

Omløpsmidler

Omløpsmidlene omfatter kortsiktige fordringer, premieavvik, aksjer og andeler, obligasjoner, bankinnskudd o.l. Samlede omløpsmidler økte med ca. kr 343 mill. (17 %) fra 2014 til 2015.

Akkumulert premieavvik var per 31.12.2015 på kr 411 mill. Dette er framtidige pensjonskostnader som skal utgiftsføres de neste 7-11 år. Akkumulert premieavvik er redusert med kr 117 mill. fra 2014 som følge av amortisering av tidligere års premieavvik og at årets premieavvik var negativt. Premieavviket er nærmere omtalt i avsnitt [3.3.3](http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-3-analyser-av-driftsregnskapet/3-3-3-pensjonsutgifter/) (<http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-3-analyser-av-driftsregnskapet/3-3-3-pensjonsutgifter/>) og [note 5](#)

Bokført verdi av kommunens obligasjoner per 31.12.2015 var på kr 425 mill., mens kommunens kasse og bankinnskudd var på kr 831 mill. Dette innebærer en økning fra 2014 til 2015 på henholdsvis kr 3 og 435 mill. Økt bankinnskudd er et resultat av blant annet økning i ubrukte lånemidler.

Egenkapital og gjeld

Egenkapital

Bokført egenkapital var per 31.12.2015 på totalt kr 8,3 mrd., som er kr 562 mill. (7,3 %) høyere enn ved utgangen av 2014. Av den samlede egenkapitalen utgjorde disposisjonsfond kr 105 mill., bundne driftsfond kr 123 mill., samt bundne og ubundne investeringsfond på henholdsvis kr 51 og kr 12 mill. Regnskapsmessig mindreforbruk på kr 149,7 mill. er tilført egenkapitalen. Disponering av regnskapsmessig mindreforbruk vedtas av bystyret ved behandling av årsregnskap 2015.

Den resterende egenkapitalen representeres av kapitalkonto. Aktivering av fast eiendom og anlegg samt av- og nedskrivninger føres mot kapitalkonto. I tillegg føres kjøp/salg av aksjer og andeler, avdrag på lån, netto endring i pensjonsforpliktelse mv. Kapitalkonto var per 31.12.2015 på kr 7,9 mrd., noe som utgjør en økning på kr 351 mill. fra 2014. For nærmere spesifikasjon av kapitalkonto henvises det til [note 24](http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/10-arsregnskap-og-noter/10-2-noter/10-2-26-note-nr-24-kapitalkonto/) (<http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/10-arsregnskap-og-noter/10-2-noter/10-2-26-note-nr-24-kapitalkonto/>) i årsregnskapet.

Fond

Samlede fond er i løpet av 2015 økt med netto kr 61,5 mill. Investeringsfondene er redusert med kr 13,5 mill., mens bundet driftsfond og disposisjonsfondet er økt med henholdsvis kr 15,1 mill. og kr 59,9 mill. Saldo og bevegelser i løpet av året vises i tabell 3.22 og i [note 10](#)

(<http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/10-arsregnskap-og-noter/10-2-noter/10-2-11-note-nr-10-avsetninger-og-bruk-av-avsetninger/>).

Fond	Disposisjonsfond	Bundet driftsfond	Ubundet investeringsfond	Bundet investeringsfond	Sum fond
Inngående balanse 1.1.	45 152	107 938	21 900	54 313	229 303
Avsetninger	87 401	97 810	0	5 093	190 304
Bruk av fondsmidler i driftsregnskapet	-27 518	-81 844	0	0	-109 362
Bruk av fondsmidler i investeringsregnskapet	0	-847	-10 050	-8 517	-19 414
Utgående balanse 31.12.	105 035	123 057	11 850	50 889	290 831

Tabell 3.22 Oversikt over de ulike fond som Stavanger kommune har i 2015 og årets bevegelser. Alle tall i 1000 kr

Disposisjonsfond

Samlede disposisjonsfond utgjør 1,1 % av driftsinntektene i 2015 mot 0,5 % i 2014.

Disposisjonsfond kan benyttes til drifts- og investeringsformål etter vedtak av bystyret eller ved delegert fullmakt. Per 31.12.2015 består fondene av kr 51,8 mill. til kursreguleringsfond som sikringsfond til kommunens finansforvaltning og kr 53,2 mill. til udisponert disposisjonsfond.

Det frie disposisjonsfondet reduseres med kr 7,9 mill. i 2016 med bakgrunn i netto tilbakeføring til virksomhetene grunnet +/- 3 % i 2015. Fondene samlet vil deretter ha en saldo på kr 97,1 mill.

Øvrige fond

Bundne drifts- og investeringsfond har midler knyttet til bestemte formål som ikke kan endres. Ved utgangen av 2015 utgjør bundne driftsfond kr 123,1 mill., herav selvkostfond på om lag kr 42,5 mill.

Ubundet investeringsfond er til fri disposisjon til investeringsformål. Ved nyttår står kr 11,85 mill. igjen som ubrukte ubundne investeringsmidler.

Gjeld

Langsiktig gjeld har økt med kr 995 mill. (6,4 %) fra 2014 til 2015. Pensjonsforpliktelser og annen langsiktig gjeld utgjør henholdsvis kr 487 mill. og kr 508 mill. av denne økningen. Det vises til note 5 i regnskapet hva gjelder økningen i netto pensjonsforpliktelser. Det bemerkes at pensjonsforpliktelsene per 31.12.2015 var kr 1,8 mrd. høyere enn pensjonsmidlene. Kortsiktig gjeld økte med kr 57 mill. fra 2014 til 2015.

Det gjenstod kr 374 mill. i ubrukte lånemidler per 31.12.2015. Dette omfatter både udisponerte startlån og investeringslån.

3.5 Likviditet og soliditet

Likviditet

Likviditetsgrad

Forholdet mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld kalles likviditetsgraden. Nøkkeltallene forteller noe om kommunens evne til å dekke sine kortsiktige forpliktelser med utgangspunkt i alle eller de mest likvide omløpsmidlene.

Likviditetsgrad

Likviditetsgrad 1 tar utgangspunkt i alle omløpsmidlene. Her bør nøkkeltallet være større enn 2, fordi noen av omløpsmidlene kan være mindre likvide. Tabell 3.23 viser utviklingen i likviditetsgrad 1 de siste fem årene. Tabellen viser at likviditeten har vært relativt svak i denne perioden.

Likviditeten er imidlertid noe styrket per 31.12.2015. Likviditetsgrad 1 svekkes ytterligere dersom nøkkeltallet korrigeres for akkumulert premieavvik. Korrigert likviditetsgrad 1 var per 31.12.15 på 1,2.

	2011	2012	2013	2014	2015
Likviditetsgrad 1	1,23	1,27	1,23	1,3	1,47

Tabell 3.23 Likviditetsgrad 1

Likviditetsgrad 2

Likviditetsgrad 2 tar utgangspunkt i de mest likvide omløpsmidlene, og her bør nøkkeltallet være større enn 1. De mest likvide omløpsmidlene er kasse, bank og markedsbaserte plasseringer som er klassifisert som omløpsmidler, og som raskt kan omgjøres i kontanter.

	2011	2012	2013	2014	2015
Likviditetsgrad 2	0,69	0,63	0,61	0,53	0,78

Tabell 3.24 Likviditetsgrad 2

Det fremgår av tabellene at den likvide situasjonen i bykassen er relativt svak. Likviditetsgraden svekkes ytterligere dersom det korrigeres for akkumulert premieavvik. Likviditetsgradene måles ved årsskiftet, og sier ikke noe om likviditeten gjennom året. Likviditetssituasjonen gjennom året er nærmere omtalt i [avsnitt 3.6](http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-6-finansforvaltning/). (<http://arsrapport2015.stavanger.kommune.no/3-okonomisk-resultat/3-6-finansforvaltning/>)

Soliditet

Soliditet

Begrepet soliditet kan forklare kommunens evne til å tåle framtidige underskudd eller tap. Gjeldsgraden og egenkapitalprosenten gir informasjon om soliditeten. Egenkapitalprosenten gir informasjon om hvor stor andel av kommunens samlede eiendeler som er finansiert med egenkapital.

	2011	2012	2013	2014	2015
Egenkapitalprosent	30,9 %	32,5 %	31,4 %	31,0 %	31,3 %

Tabell 3.25 Egenkapitalprosent

Egenkapitalprosenten var per 31.12.2015 på 31,3 %. Som det framgår av tabell 3.25 så har egenkapitalprosenten vært relativt stabil de senere årene. Den resterende andelen av kommunens eiendeler er finansiert med fremmedkapital/lån.

I de kommunale regnskapsforskriftene er det ikke fastsatt krav med hensyn til hvor stor egenkapitalprosenten, likviditetsgraden og gjeldsgraden bør være. Man bør imidlertid være oppmerksom på utviklingen i disse indikatorene. Et betydelig investeringsnivå med tilhørende høyt låneopptak har over tid bidratt til å svekke soliditeten.

Arbeidskapital

Kommunen må ha en viss likvid beholdning siden inn- og utbetalinger ikke kommer på samme

tidspunkt. Størrelsen på denne beholdningen vil være avhengig av størrelsen på inn- og utbetalinger. Likviditeten til kommunen er preget av store variasjoner gjennom året. Kommunen benytter likviditetsbudsjettering for å styre likviditeten så optimalt som mulig gjennom året. I perioder med god likviditet kan likvide midler plasseres eksempelvis i verdipapirmarkedet med ulik tidshorisont

Differansen mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld (arbeidskapitalen) i balanseregnskapet gir også uttrykk for kommunens likvide situasjon. I tabell 3.26 vises endringen i omløpsmidler fra 2006-2015 og endringen i kortsiktig gjeld i samme tidsrom. Summen av disse to endringene viser hvor mye arbeidskapitalen har endret seg fra år til år. Dette framkommer av den nederste linjen i tabellen.

Arbeidskapitalen ble styrket med kr 285 mill. i 2015. Dette betyr at omløpsmidlene økte mer enn den kortsiktige gjelden i 2015. Økningen i omløpsmidlene er hovedsakelig knyttet til økte bankinnskudd.

Endring i arbeidskapital	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Omløpsmidler 01.01.	1 154 308	1 489 754	1 774 687	1 880 309	1 563 605	1 488 410	1 808 859	1 967 785	1 830 669	2 021 564
Omløpsmidler 31.12	1 489 754	1 774 687	1 880 309	1 563 605	1 488 410	1 808 859	1 967 785	1 830 669	2 021 564	2 364 347
Endring omløpsmidler	335 446	284 933	105 622	-316 704	-75 195	320 449	158 926	-137 116	190 895	342 783
Kortsiktig gjeld 01.01.	748 078	1 080 586	1 164 833	1 317 334	1 266 014	1 183 027	1 469 130	1 545 440	1 484 948	1 555 837
Kortsiktig gjeld 31.12	1 080 586	1 164 833	1 317 334	1 266 014	1 183 027	1 469 130	1 545 440	1 484 948	1 555 837	1 613 167
Endring i kortsiktig gjeld	-332 508	-84 248	-152 500	51 320	82 987	-286 103	-76 310	60 492	70 889	57 329
Endring i arbeidskapital	2 938	200 654	-46 878	-265 384	7 792	34 346	82 616	-76 624	120 006	285 454

Tabell 3.26 Endring i arbeidskapital 2006-2015. Alle tall i 1000 kr

Siden ordningen med premieavvik ble innført i 2002, har de innbetalte pensjonspremiene gjennomgående vært høyere enn de beregnede pensjonskostnadene. Differansen betegnes som premieavvik. Som følge av at det er pensjonskostnadene som utgiftsføres i regnskapene, har regnskapsresultatene de senere år gjennomgående vist for positive beløp. Akkumulert premieavvik balanseføres som omløpsmidler. Som følge av at premieavviket ikke representerer reelle verdier, har utviklingen i arbeidskapital/likviditet også vist for gunstige tall de senere år.

Arbeidskapitalen per 31.12.2015 var på kr 340 mill. dersom det korrigeres for premieavviket på kr 411 mill. Den korrigert arbeidskapitalen er styrket med kr 403 mill. fra 2014 til 2015, hovedsakelig som følge av redusert akkumulert premieavvik på kr 117 mill. og økning i bankinnskudd på kr 435

mill. Per 31.12.2015 var premieavviket ca. 17 % av omløpsmidlene, noe som er en reduksjon på 9 prosentpoeng fra 2014. I tabell 3.27 vises utviklingen i korrigert arbeidskapital i perioden 2006-2015.

Arbeidskapital 2006–2015	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015
Omløpsmidler 31.12	1 489 754	1 774 687	1 880 309	1 563 605	1 488 410	1 808 860	1 967 785	1 830 669	2 021 564	2 364 347
Kortsiktig gjeld 31.12	1 080 586	1 164 833	1 317 335	1 266 014	1 183 027	1 469 130	1 545 440	1 484 948	1 555 837	1 613 167
Arbeidskapital	409 168	609 854	562 974	297 591	305 383	339 730	422 345	345 721	465 727	751 181
Herav premieavvik	124 915	144 210	219 004	253 430	285 507	271 538	395 791	407 617	528 271	410 950
Korrigert arbeidskapital	284 253	465 644	343 970	44 161	19 876	68 192	26 554	-61 896	-62 544	340 230
Endring i arbeidskapital ihht. regnskap	2 938	200 686	-46 880	-265 383	7 792	34 347	82 615	-76 624	120 006	285 454
Endring / korrigert arbeidskapital	-6 347	181 391	-121 674	-299 809	-24 285	48 316	-41 638	-88 450	-648	402 774

Tabell 3.27 Arbeidskapital 2006-2015, korrigert for premieavvik. Alle tall i 1000 kr

Utvikling i kommunens lånegjeld

De siste ti årene har kommunen hatt et gjennomsnittlig investeringsnivå på i overkant av kr 1 mrd. per år. Egenfinansieringen av investeringene har i denne perioden vært lavere enn målsettingen på 50 %. Det har samtidig vært en betydelig økning i opptak av startlån. Dette har medført at brutto lånegjeld har økt markant de siste årene. I 2015 har lavere betalte avdrag, grunnet endret avdragstid fra 25 til 30 år, også bidratt til en raskere oppbygging av gjelden. Tabell 3.28 gir en oversikt over utviklingen i langsiktig lånegjeld ekskl. pensjonsforpliktelser, startlån og lån der staten yter kompensasjon for renter/avdrag.

Utvikling i lånegjeld, tall i mill. kr	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Langsiktig lånegjeld eksklusiv pensjonsforpliktelser	2 944	3 057	3 535	4 044	4 802	5 347	5 743	6 234	6 909	7 417
- Videre utlån / startlån	236	281	377	630	893	1014	1231	1400	1571	1784
- Ubrukte lånemidler	21	297	267	77	136	90	211	176	300	374
- Lån ifm. Eldre - og psykiatriplanen	356	342	328	314	301	287	273	259	245	231
- Lån ifm. Reform 97	53	49	27	23	20	16	12	9	6	2
- Lån skolebygg (staten betjener rentene)	263	245	239	222	473	456	438	421	403	372
- Lån kirkebygg (staten betjener rentene)	9	36	46	46	79	79	85	83	80	140
Korrigert sum lånegjeld i mill. kroner	2 006	1 807	2 251	2 732	2 900	3 405	3 493	3 886	4 304	4 514

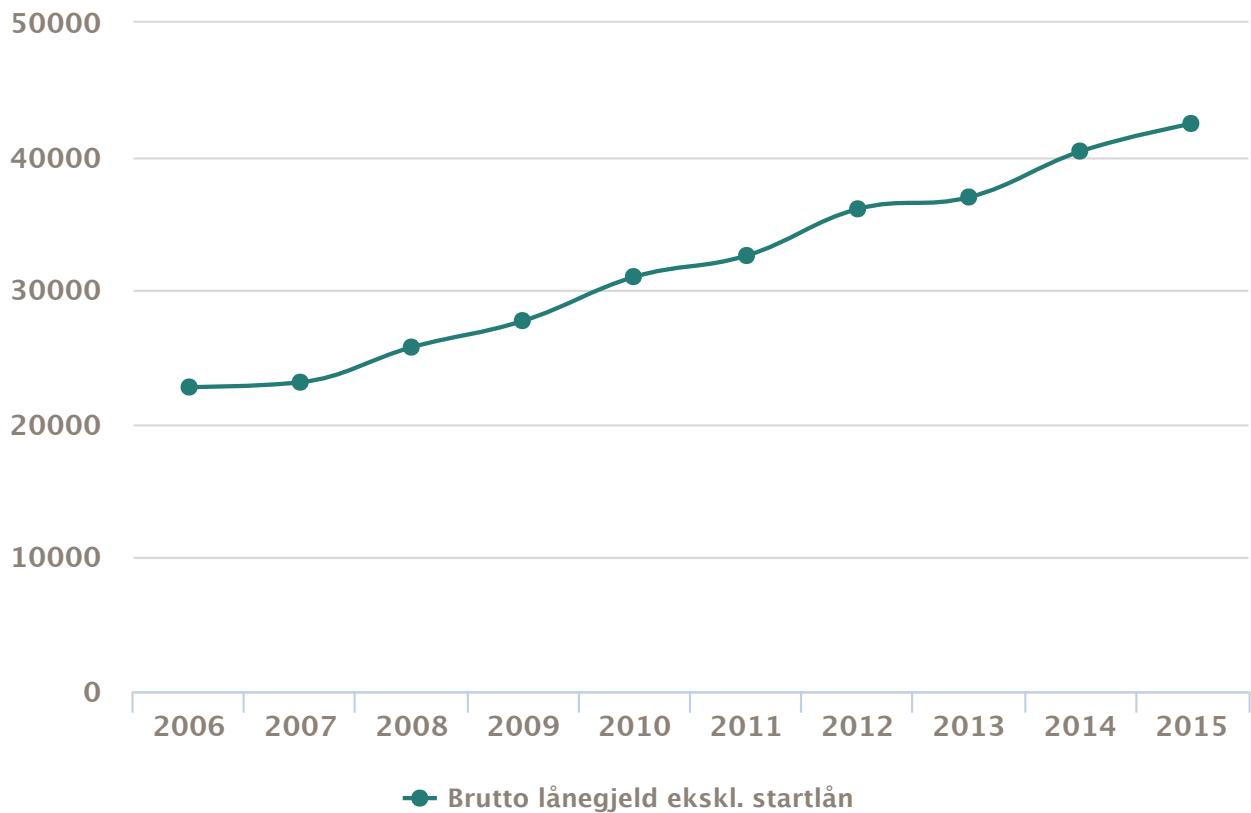
Tabell 3.28 Utvikling i lånegjeld. Alle tall i mill. kr.

Det mottas kompensasjon fra staten som dekker renter og avdrag på en relativt stor andel av kommunens lånegjeld. Det ytes kompensasjon for renter og avdrag på lån knyttet til Eldre – og psykiatriplanen og Reform 97, samt kompensasjon for renter på lån knyttet til investeringer i skole-

og kirkebygg.

Brutto lånegjeld økte med kr 508 mill. fra 2014 til 2015. Økningen utgjør differansen mellom nye lån og betalte avdrag det aktuelle året. Lånegjelden økte med kr 210 mill. fra 2014 til 2015 dersom det korrigeres for startlån og lån der staten dekker kapitalutgiftene.

Figur 3.17 viser utviklingen i brutto lånegjeld per innbygger (ekskl. startlån) i perioden 2006-2015.

Figur 3.17 Utvikling i brutto lånegjeld per innbygger 2006-2015

Lånegjelden per innbygger (ekskl. startlån) har økt betydelig i perioden 2006-2015. De senere årene har et redusert rentenivå bidratt til å holde kapitalkostnadene relativt stabile. En høy lånegjeld vil fram i tid kunne medføre at en stadig større andel av driftsinntektene medgår til å dekke kapitalutgifter. Lånegjeld per innbygger (ekskl. startlån) var per 31.12.2015 på kr 42 472.

3.6 Finansforvaltning

Rapporteringen tar utgangspunkt i gjeldende finansreglement, vedtatt av bystyret 29.10.2012.

Formål med finansforvaltningen

1. Reglementet skal ivareta grunnprinsippet i kommunelovens formålsbestemmelse om optimal utnyttelse av kommunens tilgjengelige ressurser med sikte på å kunne gi best mulig tjenestetilbud.
2. Stavanger kommunes finansielle posisjoner skal forvaltes som en helhet hvor en søker å oppnå lavest mulig netto finansutgifter over tid samtidig som det sikres størst mulig forutsigbarhet i kommunens finansielle stilling.

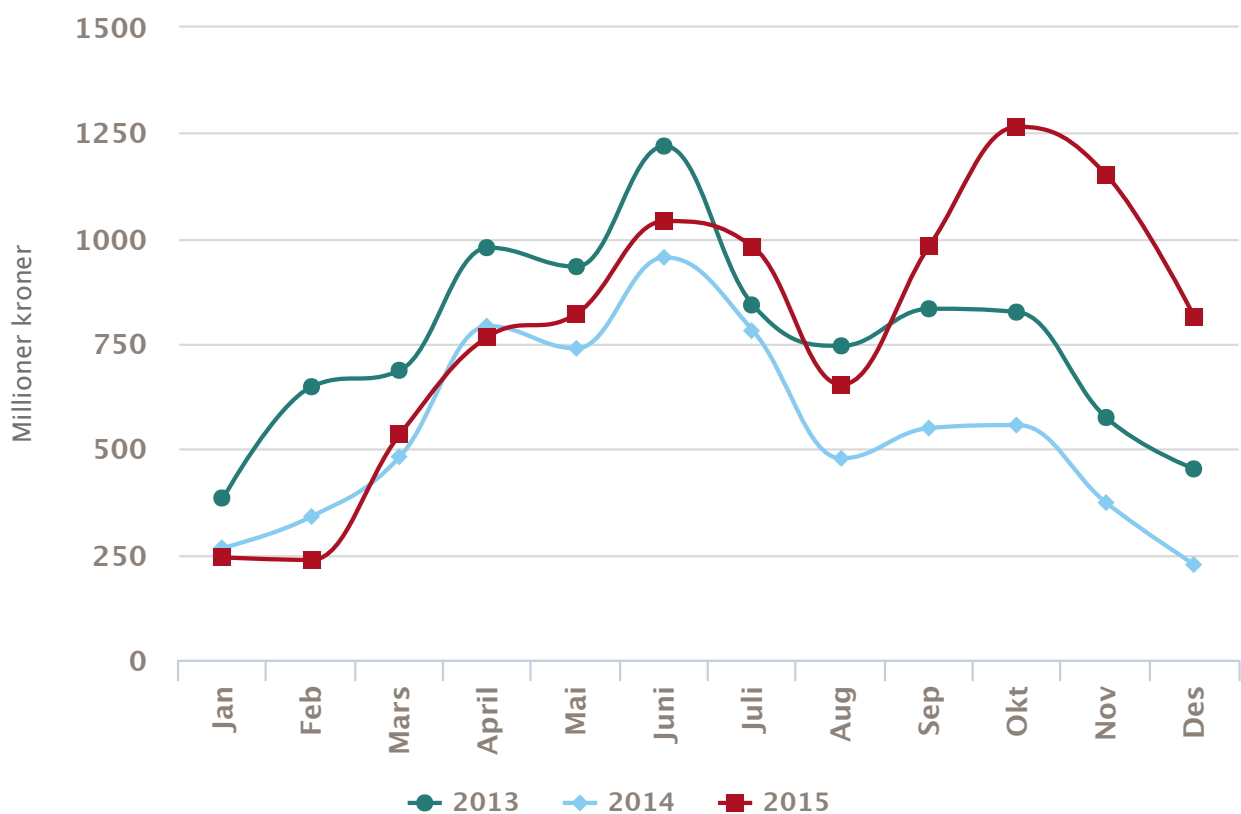
Etiske retningslinjer

Stavanger kommunes investeringsstrategi skal ivareta hensynet til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø og etiske forretningsprinsipper, i samsvar med Global Compact FNs PRI «Principles for responsible investments».

Likviditet

Kommunen skal til enhver tid ha tilgjengelige driftslikviditet som minst er like stor som forventet likviditetsbehov i de neste 60 dager. All likviditet utover driftslikviditeten utgjør overskuddslikviditet.

Det utarbeides kortsiktige og langsiktige likviditetsprognoser, hvilket er en forutsetning for å kunne plassere kommunens overskuddslikviditet utenom hovedbankforbindelsen. All driftslikviditet har i 2015 vært plassert gjennom kommunens hovedbankforbindelse på konsernkonto.

Figur 3.18 Innskudd konsernkonto, ekskl. langsiktige finansielle aktiva.

Av figuren fremgår at likviditeten gjennom året har vært høyere enn foregående år, sammenlignet med 2013 og 2014. Likviditeten var høyest i 3. tertial 2015, og lavest i 1. tertial mot tidligere 2. tertial som høyest. Dette skyldes i all hovedsak av felles låneopptak for inndekning av flere mindre lån. Stavanger kommune har hovedbankavtale med SR bank frem til 31.12.2016. Denne avtalen ble inngått 01.01.2013.

Langsiktige finansiell aktiva

Året 2015 har vært preget av større svingninger enn erfart tidligere. Terror, pengetrykking og fortsatt svake råvaremarkeder preger fremdeles nyhetsbildet samtidig som den geopolitiske risikoen har økt. Frykten for en større økonomisk korrigering blir fremhevet og konkurser blir en

realitet. Veksten globalt avtar og alle har skuet mot Østen og Kina, hvor devalueringer og lavere vekstprognoser generelt, har satt sitt preg på året. De enkelte lands interne strukturelle problemer har blitt synliggjort samtidig som den globale skjørhet blir en realitet, også for oss her hjemme.

Netto urealisert tap for Stavanger kommune i 2015 var på kr -31,7 mill., mens netto realiserte gevinster var på kr 16,3 mill. Den direkte avkastningen, renter og utbytter av plasseringene, var på kr 21,4 mill. som samlet førte til en verdiskapning på kr 6 mill. Avkastning på kommunens finansplasseringer ble på totalt 1,20 %, dette er 0,32 % under referanseindeksen. Risikoklasse 1 og 2 ses under ett da klasse 1 gir en høyere avkastning enn klasse 2, jfr. fotnote 3 i Finansreglementet. Investeringene i finansielle omløpsmidler ligger innenfor rammene i gjeldende finansreglement.

Stresstesten viser et mulig tap på kr 43,7 mill. på kommunens samlede finansforvaltning pr 31.12.2015. Stresstesten gir uttrykk for hvor stor buffer(kursreguleringsfond) kommunen bør ha for å møte risikoen for mulige tap i porteføljen av finansaktiva. Per 31.12.2015 er saldoen på kursreguleringsfondet kr 51,8 mill. og oppfyller kravene iht. kommunens gjeldende finansreglement med god margin. Kursreguleringsfondet inngår som et element i kommunens disposisjonsfond som per 31.12.2015 har en saldo på kr 105 mill.

Aktivklasse	Markedsverdi, mill kr	Resultat i %	Resultat i mill. kr	%-vis andel av porteføljen
Bankinnskudd	98,8	2,95 %	2,9	18,90 %
Bankobligasjoner	43	1,10 %	0,7	8,20 %
Industriobligasjoner	72,5	2,00 %	1,4	13,80 %
Ansvarlige lån, fondsobligasjoner og høyrente industriobligasjoner	245,9	-1,49 %	-3,5	47 %
Aksjefond	58,7	9,03 %	4,7	11,20 %
Egenkapitalbevis	5	0,07 %	0,04	1 %
Sum	523,9	1,20 %	6,2	100 %

Tabell 3.29 Oversikt plasseringer

Låneporteføljen

Per 31.12.2015 er låneporteføljen på kr 7 363 mill.³ mot kr 6 860 mill. per 31.12.2014. Kommunens kortsiktige finansiering (dvs. sertifikatlån) er redusert fra kr 2 079 mill. i 2014 til kr 875 mill. i 2015. Finansieringen er erstattet med lengre tidshorisonter for forfall.

Gjennomsnittrenten for lånene i 2015 var på 2,84 %, mens årsgjennomsnitt på 3 mnd. Nibor rente var på 1,29 %.

Det er tilsammen sikret 66 % av all bruttogjeld i fastrente. Dette er over det som kommunen selv definerer som netto rentebærende gjeld. Gjennomsnittlig rentebindingstid ligger på 2,90 år. Per 31.12.2015 har Stavanger kommune utstedt sertifikatlån og obligasjonslån for til sammen kr 3,7 mrd. Lånene gir en god årlig besparelse (se tabell 3.30).

Kreditor	Gjeld pr. 31.12.2015	% av totalgjeld	Rente
Kommunalbanken AS	1 524	21 %	1,67 %
Husbanken	1 852	25 %	2,02 %
KLP	272	4 %	3,91 %
Obligasjonslån	2 840	38 %	1,63 %
Sertifikatlån	875	12 %	1,63 %
Sum	7 363	100 %	2,84 %

Tabell 3.30 Lånetyper, inklusiv særskilte långivere, per 31.12.2015 i Stavanger Kommune. Tall i mill. kr

³Beløp eksklusiv finansiell leasing, forpliktelse av egenkapital i kommunale foretak, og annen langsiktig gjeld.

3.7 KOSTRA - sammenligning av økonomiske nøkkeltall

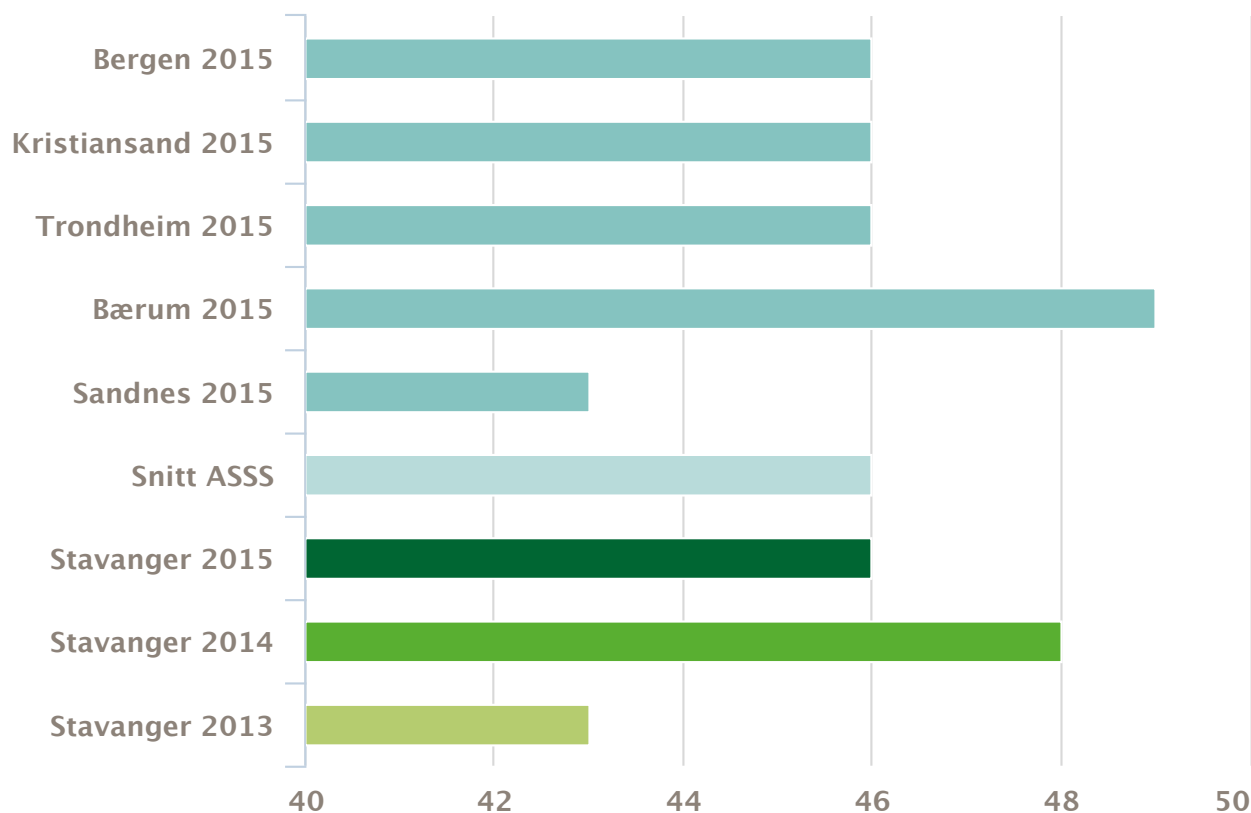
KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som samler inn, registrerer og publiserer styringsinformasjon om kommunal virksomhet.

I dette avsnittet presenteres utvalgte KOSTRA-tall fra Stavanger kommune for årene 2013, 2014 og foreløpige tall for 2015 (tall pr. 15. mars). Reviderte og offisielle tall publiseres 15 juni.

I tillegg til tall for Stavanger er det tatt med foreløpige tall for de fem kommunene i ASSS-samarbeidet som det er mest relevant å sammenligne seg med, samt det foreløpige gjennomsnittet for alle ti ASSS-kommunene.

ASSS er forkortelse for Aggregerte Styringsdata for Samarbeidende Storkommuner. Stavanger kommune har i en årrekke deltatt i ASSS-samarbeidet som består av de ti største kommunene, dvs. Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Bærum, Kristiansand, Tromsø, Sandnes, Drammen og Fredrikstad. Hensikten med samarbeidet er å finne fram til styringsdata, blant annet fra KOSTRA-rapporteringen, som er egnet for sammenligning av ressursbruken som grunnlag for effektivisering og videreutvikling av tjenesteproduksjonen i de ti kommunene.

Barnehager

Figur 3.19 Korrigerede brutto driftsutgifter pr. korrigeret oppholdstime i kommunale barnehager

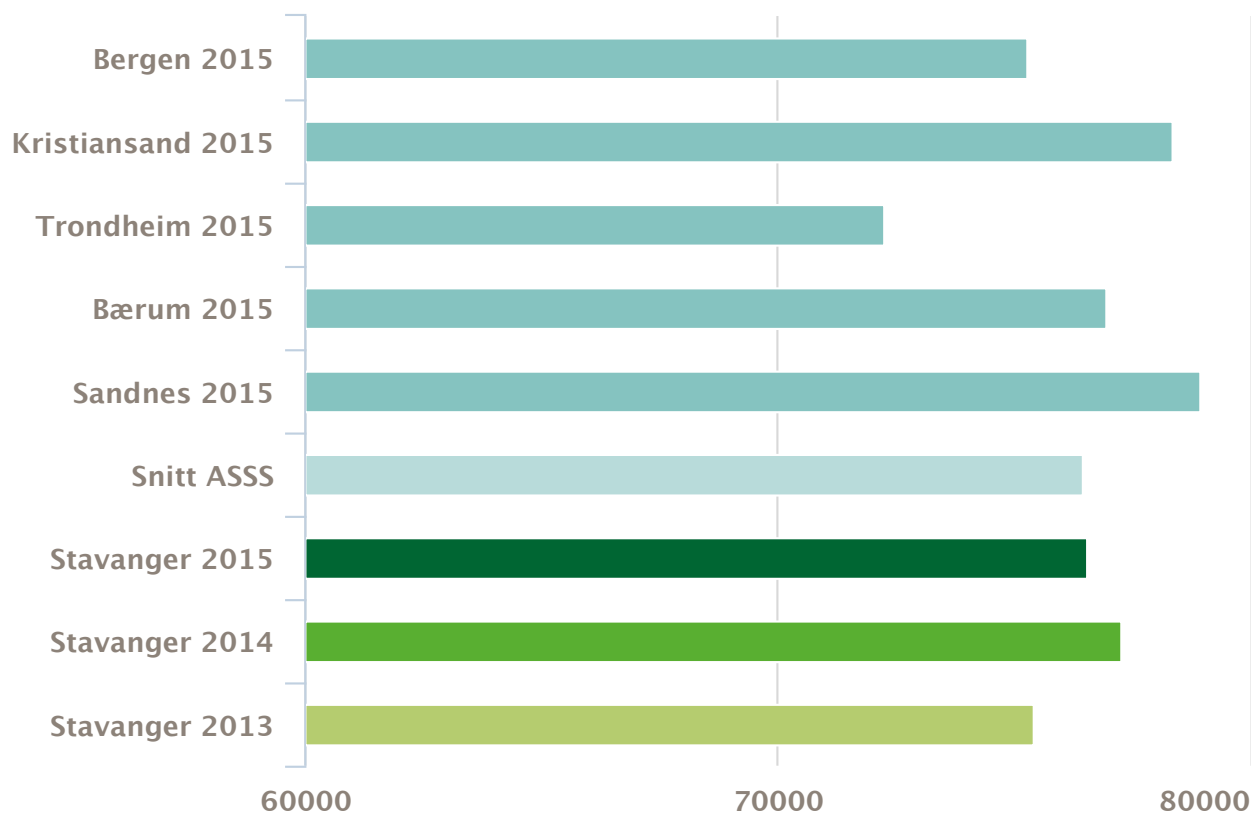
Stavanger kommunes driftsutgifter for ordinært barnehagetilbud ligger på snittet av ASSS i 2015, noe som er i tråd med forventningene.

Rådmannen påpekte i 2014 en svakhet med nevneren i dette nøkkeltallet. Mens telleren omfatter alle utgifter gjennom hele året, benyttes kun faktisk aktivitet i desember som nevner. Dersom denne da ikke representerer snittet gjennom året vil nøkkeltallet vise urettmessig høy eller lav verdi.

Barnetallet gjennom 2015 var forholdsvis stabilt, og rådmannen mener at nivået på kr 46 er representativt. I 2014 var derimot ikke barnetallet jevnt fordelt gjennom året og dermed ble indikatoren unaturlig høy, kr 48. Dersom en foretar en justering av barnetallet i 2014 viser resultatet at 2014 og 2015 er tilnærmet lik, kr 46.

Dette kan forklares ved at effekt av ordinær lønnsvekst tilsvarer nedgang i kommunens pensjonsforpliktelser og effektiviserings- og omstillingskrav i Handlings- og økonomiplanen 2015-2018.

Grunnskole

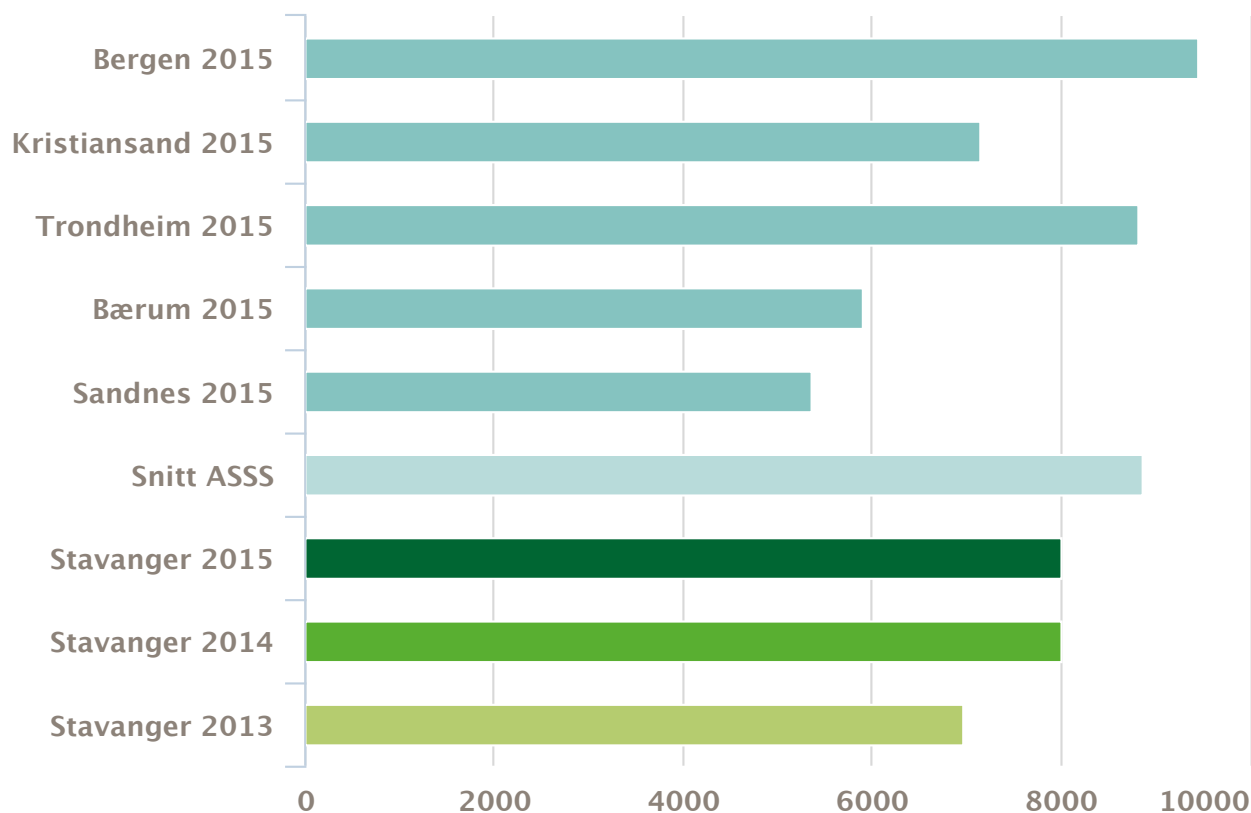

Figur 3.20 Netto driftsutgifter grunnskole per innbygger 6-15 år

Netto driftsutgifter til grunnskoleundervisning og spesialskoler i Stavanger utgjør kr 76 553 per innbygger fra 6 til 15 år i 2015, en nedgang på 1,0 % sammenlignet med 2014.

Det er rett over gjennomsnittet for sammenlignbare ASSS-kommuner. De siste tre foregående årene har Stavanger kommune ligget over gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Nedgangen i 2015 skyldes reduserte budsjettammer på grunnskoleområdet i 2015.

Barnevern

Figur 3.21 Netto driftsutgifter barnevern per innbygger 0-17 år

Netto driftsutgifter til barnevern per innbygger fra 0 til 17 år er kr 8 000 i 2015. Dette er stabilt sammenlignet med 2014. Det er likevel en økning i kostnader tilknyttet barneverntiltak hvor barnet er plassert. Samtidig er det en reduksjon både i utgifter til administrasjon av barnevernet, inkludert nedgang i pensjonsutgifter, og til utgifter tilknyttet barnevernstiltak når barnet ikke er plassert. Totalt gir dette et stabilt bilde, hvor Stavanger ligger under gjennomsnittet for ASSS-kommunene.

Kommunehelsetjeneste